

Volnočasové aktivity dětí školního věku

Ivona Kalupová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivona KALUPOVÁ**
Osobní číslo: **H09600**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Volnočasové aktivity dětí školního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti problematiky volného času, školy, mládeže a spotřební kultury.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. **Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy**. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, Břetislav. **Děti, mládež a volný čas**. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. **Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu**. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina et al. **Pedagogika volného času**. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

ŘÍČAN, Pavel. **Cesta životem**. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5.

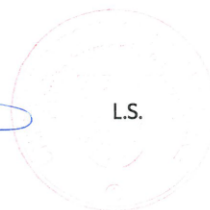
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Kalenda, Ph.D.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

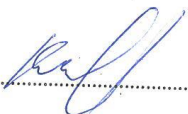
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2.5.2014

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 existuje nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o volnočasových aktivitách dětí školního věku. V době, kdy děti navštěvují ZŠ, dojde k mnoha zásadním fyzickým i psychickým změnám, mění se vliv rodiny, školy, vrstevnických skupin i pohlaví. Cílem bylo zjistit, jak se liší volnočasové aktivity a ovlivňující faktory u žáků mladšího a staršího školního věku. Empirická část pomocí dotazníkového šetření srovnává tyto žáky na ZŠ Slovenská ve Zlíně.

Klíčová slova: volný čas, školní věk, rodina, škola, vrstevnické skupiny

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with leisure-time activities of school-age children. This age is associated with many physical and psychical changes. The influence of family, school, peer groups and gender is changed. The target of the thesis is to determine, how different are leisure-time activities and influencing factors between two groups – children of younger and older school age. The empirical part compares these two groups at basic school Slovenská in Zlin, using questionnaire survey.

Keywords: leisure time, school age, family, school, peer groups

Děkuji panu Mgr. Janu Kalendovi, Ph.D. za pomoc a vedení mé bakalářské práce a učitelům a dětem ZŠ Slovenská za vstřícnost a spolupráci při dotazníkovém šetření.

„Neschopnost využívat volného času vede k tomu, že chceme volného času stále víc“.

(Georges Friedmann)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VOLNÝ ČAS	11
1.1 PARADIGMATA VOLNÉHO ČASU.....	12
1.2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	14
1.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VOLNÝ ČAS	16
1.3.1 Rodina, škola, vrstevnické skupiny.....	18
1.3.2 Pohlaví.....	20
1.4 VOLNÝ ČAS-VÝZKUMY	22
2 VĚKOVÉ ZVLÁŠTNOSTI	23
2.1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK	24
2.1 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK.....	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
3 PŘÍPRAVA VÝZKUMU	32
3.1 POJETÍ VÝZKUMU.....	32
3.2 VÝZKUMNÝ CÍL.....	32
3.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
3.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	36
3.2 VÝZKUMNÉ TECHNIKY	36
3.2 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	37
4 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO VÝZKUMU	38
4.1 VÝSLEDKY VÝZKUMU	38
4.2 SHRnutí VÝZKUMU.....	58
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	62
SEZNAM GRAFŮ	63
SEZNAM TABULEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala problematiku volného času dětí školního věku a jeho využívání. Odbornou stáž jsem absolvovala v DDM a právě kontakt s dětmi školního věku v jejich volném čase mě inspiroval k zamyšlení nad tímto tématem.

Poznání vývojových změn, ke kterým ve školním věku dochází a s tím souvisejících psychologických potřeb dětí, může pomoci lépe pochopit některé jevy, ale také inspirovat a pomoci vytvořit takové podmínky a zařízení pro volný čas, které požadavkům současných žáků připadají zajímavé a atraktivní. Výchova dětí ke smysluplnému využívání volného času funguje jako prevence před vznikem negativních jevů a nežádoucího chování. Měla by být inspirující a zároveň vést k tomu, aby se člověk naučil se svým volným časem svobodně zacházet tak, aby výsledky byly přínosné pro něj i jeho okolí. To, jakým způsobem volný čas trávíme, vytváří a ovlivňuje náš životní styl. Jedním z nejdůležitějších činitelů na utváření postoje k volnému času a jeho vhodnému naplnění je rodina, to, jaký životní styl vyznává a to i přes to, že od určitého věku děti preferují společnost vrstevníků a mohou být na nějakou dobu ovlivněny jinými vzory.

Bakalářská práce je rozdělená do dvou částí – části teoretické a části praktické. Teoretická část práce čerpá z nastudované literatury, shrnuje poznatky a zabývá se nejdůležitějšími poznatky vztahujícími se k tématu. Vysvětluje základní pojmy z oblasti volného času, popis možných pohledů, z kterých ke studiu této problematiky přistupujeme, popisuje období mladšího a staršího školního věku z hlediska vývojové psychologie.

Cílové věkové skupiny budou popsány a srovnávány vzhledem k problematice volného času, budou shrnuty poznatky získaných studií odborné literatury a již provedených výzkumů. V praktické části budou informace získané při sběru dat analyzovány a následně vyhodnoceny včetně grafického znázornění výsledků. Budou potvrzeny či vyvráceny stanovené hypotézy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas je součástí každodenního života dětí i dospělých. Je to čas na odpočinek, regeneraci fyzických i psychických sil, ale také čas na rozvoj osobnosti a seberealizaci. Kvalita a kvantita volnočasových aktivit je i jedním z kritérií, kterým můžeme posuzovat vyspělost společnosti.

Když se řekne volný čas, představíme si pod tímto pojmem časový úsek nebo období, ve kterém nemusíme plnit žádné povinnosti a můžeme si v něm dělat to, co sami a dobrovolně chceme.

Volný čas je tedy čas bez povinností, pro mezilidské kontakty a společenský život, ale vzhledem k tomu, že pro mnohé lidi je práce koníčkem, může být pro někoho volný čas také čas pracovní.

Definic je mnoho, uvádím ty, které mi připadají nejužitečnější.

Dle Hofbauera (2006, s. 13) „Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.“ Domnívá se, že je třeba chápat volný čas jako činnosti, do nichž člověk vstupuje s očekáváním a účastní se jich na základě svého svobodného rozhodnutí, přináší příjemné zážitky a uspokojení.

Dle Pávkové (2002, s. 13) „Je to doba, ve které si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“

K definování volného času přistupují autoři ze dvou pohledů. Volný čas můžeme definovat negativně nebo pozitivně. Negativní definice volného času vycházejí z vymezení volného času vůči pracovní době, tedy volno od práce, zatímco pozitivní definice se pokouší vymezit volný čas na základě jeho vlastní hodnoty, jako čas, s nímž může jedinec svobodně nahlížet, tedy volno pro sebe, pro svoje záliby, pro druhé atd.

S pozitivní definicí volného času se setkáváme především v pedagogice volného času, ve skutečnosti je ale těžké volný čas oddělit od času, který věnujeme práci nebo děti škole.

Např. Vážanský (2001, s. 23-24) definuje právě toto dvojí vymezení volného času. V pozitivním vymezení volného času se člověk může nezávisle na jakýchkoliv povinnostech výhradně svobodně realizovat. Není nikým a ničím nucen, a to ani svým podvědomím. Negativní vymezení vykládá volný čas jako zbývající dobu celkového denního průběhu, která

člověku zbývá po studijním nebo pracovním čase, úkolech v domácnosti a po uspokojování základních fyziologických potřeb.

Problematika volného času dětí má specifické zvláštnosti. Doba, ve které žijeme, je kromě toho, že nabízí velké možnosti a při vhodném využití těchto příležitostí určitě i zajímavé zážitky, plná negativních jevů. Ty na děti působí a ovlivňují je. Proto je důležité naučit je vhodně využívat svůj volný čas, snažit se o jeho výchovné vedení a ovlivňování, to vše nenásilnou a pro děti příjemnou formou. Děti nemají dost zkušeností na to, aby rozlišily, co je a není to správné, jakým směrem se mají ubírat. Mnoho dětí zažívá bez vhodné motivace a podnětů na první pohled neškodnou nudu. Jiné se mohou snadno nechat ovlivnit nevhodnou skupinou či jedincem, ať už jde o zneužívání alkoholu, drog, agresivitu i jiné patologické jevy. Společnost by měla mít zájem na tom, aby děti měly možnost svůj volný čas trávit smysluplně a proto kroky, kdy stát ruší a nijak nenahrazuje centra či různé jiné instituce pro trávení volného času dětí, jsou považovány za velice špatné, nelogické a hlavně nedomyšlené. Volný čas je totiž jedním z nejdůležitějších faktorů pro rozvoj dítěte a pro jeho pozdější začlenění do společnosti. (Pávková, 2002)

1.1 Paradigmata volného času

Dle Pávkové (2008, s. 15-18) můžeme volný čas definovat a zkoumat z pěti různých hledisek

- Hledisko sociologické a sociálněpsychologické sleduje volný čas se zaměřením na to, zda činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů a k jejich kultivaci. Využívání volného času u dětí je zásadně ovlivněno sociálním prostředím, ve kterém dítě vyrůstá, především rodina ovlivňuje způsob využívání volného času dítětem a to jak pozitivně tak i negativně. Další silně působící jev je vliv médií a sdělovacích prostředků a mohutný rozvoj využívání internetu a především sociálních sítí, které se staly nedílnou součástí života mnoha dětí.
- Ekonomické hledisko sleduje průmysl volného času jako jedno z největších odvětví světového hospodářství. Zkoumá, zda a jakým způsobem jsou využívány vložené investice do zařízení pro trávení volného času.
- Politické hledisko zkoumá školskou politiku a úlohu státu a míru jeho vlivu na volný čas obyvatelstva.

- Zdravotně – hygienické hledisko sleduje vliv volného času na tělesný i duševní vývoj člověka, tento pohled zohledňuje vliv hygieny prostředí, vztahů a duševní hygieny na kvalitu volného času.
- Z pedagogického a psychologického hlediska má volný čas 2 hlavní úkoly-výchovu k volnému času a výchovu ve volném čase. Tento pohled bere v úvahu zvláštnosti individuální i věkové. Pedagogické ovlivňování volného času by mělo volnočasové aktivity vhodně usměrňovat a motivovat k všeobecnému rozvoji osobnosti.

V neposlední řadě pak musím zmínit pedagogicko – psychologické hledisko.

Existují také různé teorie o funkcích volného času. Jedna z nich je komplexním vymezením možností a funkcí volného času podle německého pedagoga volného času Horsta W. Opaschowského, kterou uvádí Hofbauer (2004, s. 14-15) :

- Rekreace
- Kompenzace
- Edukace
- Kontemplace
- Komunikace
- Participace
- Integrace
- Enkulturace

Problematiku volného času lze zkoumat z mnoha pohledů. Například z hlediska vědních oborů bude na problematiku volného času jinak nahlížet pedagogika, psychologie, sociologie, ekonomie nebo politologie. Ačkoliv jsou pohledy jednotlivých věd na tuto problematiku rozdílné, v mnohých případech lze jen velmi těžko vymezit hranici, u které je možné oddělit například úhel pedagogický a psychologický (Spousta 1997, s. 29). Můžeme tedy říci, že jednotlivé pohledy a hlediska se v tomto případě navzájem prolínají a ovlivňují.

1.2 Pedagogika volného času

Pávková (2011, s. 72) vymezuje čtyři funkce výchovy ve volném čase, výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní, za prioritní považuje výchovně-vzdělávací funkci.

Jak uvádí Pávková (2002, s. 17), pedagogické ovlivňování volného času by mělo být schopno podporovat děti v jejich aktivitách, zohledňovat jejich potřeby a dávat prostor jejich spontaneitě a současně poskytovat pocit bezpečí a jistoty. Je potřebné, aby pedagogika volného času naplňovala volný čas jedince smysluplnými aktivitami. Současně však nesmí z jedince vytvořit pasivního konzumenta, ale musí podněcovat děti a mládež k samostatné aktivitě a vytvářet u nich základní orientaci na základě vlastních zkušeností. Je tedy v nejlepším zájmu každého pedagoga volného času vytvořit jedince, který bude schopen si svůj volný čas organizovat tak, aby v co největší míře naplňoval své zájmy a aktivity a současně podporoval svůj zdravý duševní a tělesný vývoj

Podle Kohoutka (2006, s. 125) existují tři funkce volného času, a to relaxace, zábava a rozvoj osobnosti. Současně uvádí deset zájmových směrů podle psychologa Josefa Stavěla, a to směr poznávací, estetický, sociální, o přírodu, obchodní, technický, rukodělný, o hmotný materiál, výtvarný a sportovní. Zájmy a koníčky úzce souvisí s hodnotovým systémem člověka. Zájmy rekreačního charakteru označuje jako koníčky.

Nejdříve bylo pedagogické vedení volného času dětí nazýváno jako výchova mimoškolní, mimotřídní či mimo vyučování. Sem patřily všechny aktivity organizované školou v době po skončení vyučování. Později byly tyto pojmy nahrazeny termínem výchova mimo vyučování (Hofbauer, 2004). Kromě pojmu výchova mimo vyučování existuje pojem pedagogika volného času. Tato dvě označení sice nemají úplně stejný význam, ale jsou si obsahově blízko. Výchova mimo vyučování je označení jednoho oboru z celkové oblasti výchovy, pedagogika volného času je samostatný vědní obor, který se zabývá aspekty výchovy ve volném čase z hlediska teorie a praxe (Pávková, 2002).

Přesnou definici pojmu pedagogiky volného času podává Vážanský (1995, str. 68-69): „Pedagogika volného času je disciplína o volném čase, pro volný čas a ve volném čase,

shromažďuje poznatky, informace, dovednosti a praktické zkušenosti, hledá cesty a přístupy pro zajištění optimální přípravy ke smysluplnému trávení volného času a zabývá se konkrétním pěstováním změněné kvality života.“

„Z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná“ (Pávková, 2002, s. 13).

Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, na jejich mentální a sociální vyspělosti a v neposlední řadě i na charakteru rodinné výchovy. Děti mají relativně hodně volného času. Společnost by měla mít zájem na tom, jak děti svůj volný čas tráví. Je samozřejmostí, že na prvním místě je to záležitost rodiny, nemůže ji však zabezpečit plně. Pro tuto funkci má nejen nedostatek času, ale chybí jí i potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace.

Péče o volný čas dětí a mládeže má z pedagogického hlediska dva základní cíle:

Výchovu ve volném čase, tj. smysluplné aktivní trávení volného času prostřednictvím zájmových činností. Druhým cílem je výchova k volnému času, která vede k vytváření správných návyků v souladu se zásadami zdravého volného času a pomáhá ke správné orientaci v nabídce volnočasových aktivit.

Výchova ve volném čase plní dle Hofbauera (2004) tyto funkce:

Funkce socializační: Činnosti a náplň ve volném čase jsou zdrojem nových sociálních kontaktů, napomáhají k utváření správných společenských vztahů a osvojování základních společenských norem.

Funkce kompenzační: Přiměřeně a správně volené aktivity napomáhají odstranit nežádoucí vlivy, které pramení z pracovní či školní zátěže – stres, únava, nedostatek pohybu.

Funkce seberealizační: Prostřednictvím zájmových činností může dítě projevit své schopnosti, vlohy a nadání, což vede k pocitu uspokojení. Toto je zejména žádoucí u dětí, které zažívají školní neúspěch.

Funkce preventivní: Atraktivní, smysluplný způsob trávení volného času po skončení vyučování je účinnou obranou proti nudě. Pocit nenaplněnosti volného času vede často k deviantnímu chování – agresivitě, vandalismu, gamblerství, užívání návykových látek.

Funkce formativní: Volnočasové prostředí ovlivňuje životní styl, vztah k hodnotám, k lidem, k majetku. Výchovné působení na dítě zde probíhá nenásilně, přirozeně, volně o to však účinněji.

1.3 Faktory ovlivňující volný čas

„Činnosti, které si dítě vybírá, jsou dány v nemalé míře nejen množstvím volného času, osobnostními předpoklady dítěte, nýbrž i tím, jaké hodnoty rodina uznává jako důležité, finančními možnostmi rodičů a jejich představami, jakým způsobem by mělo jejich dítě svůj volný čas trávit. Často se v této sféře promítají i nenaplněná přání rodičů a jejich vlastní ctižádost. To může mnohdy dítě povzbudit k vyšším výkonům nebo naopak v něm vyvolat pocit méněcennosti.“ (Hájek, 2004, s. 30)

Jednou z funkcí volného času dětí je přispět k jejich všestrannému rozvoji v období dětství a dospívání. Může přispět k rozšíření vědomostí, schopností a dovedností. Ovlivňuje psychické vlastnosti. Pokud k rozvoji těchto složek dochází dobrovolně, s radostí, je toto působení mnohem účinnější. Jeden z hlavních faktorů, který ovlivňuje volný čas dětí je rodina. Důležitým faktorem, který ovlivňuje výběr volnočasových aktivit, jsou naše schopnosti, které nás předurčují k úspěšnému zvládnutí určité činnosti. Není dobré se přeceňovat ani podceňovat, měli bychom se soustředit na schopnosti, které nám pomohou dosáhnout úspěchu ve zvolené činnosti a zajistí nám příjemný pocit z dobře stráveného volného času. Nic nebrání tomu, abychom si stanovovali vyšší cíle a postupně jich dosahovali, stejně jako rozvíjeli svoje schopnosti, které můžeme v té dané oblasti mít. Nejdůležitější je přistupovat ke svým schopnostem individuálně a s ohledem na svoje pocity, někdo chce být zkrátka pořád lepší a lepší v porovnání s ostatními, někomu stačí být úspěšný sám před sebou. Takový přístup by měli uplatňovat ve výchově jak rodiče, tak i jako vychovatelé.

Výsledky výchovného působení jsou dle Pávkové (2011, s. 140) určeny do značné míry vztahem a jeho kvalitou mezi vychovávajícím a vychovatelem.

Faktory rozhodující pro způsob trávení volného času dětí jsou dle Matějčka, Vágnerové, Říčana

- rodina
- pohlaví

- věk
- zdravotní stav
- zájmy dítěte
- bydliště
- materiální zajištění dítěte
- média a přístup k nim
- roční období
- hodnotová orientace dítěte
- rodinné klima
- úroveň kultury dítěte, rodiny, společnosti

Pro mou práci je rozhodující faktor věku, ale od toho nemůžeme oddělit ani ostatní, neboť právě vliv rodiny se může s věkem dítěte výrazně měnit.

Čáp (12, s. 311) uvádí, že na dítě působí v počátcích jeho zájmových činností především rodiče nebo jiné blízké osoby z rodinného prostředí, přičemž je dítě formováno rozmanitými způsoby a prostředky: zejména osobním příkladem, kladným hodnocením zájmové činnosti, podněcováním a povzbuzováním, poskytováním materiálních a organizačních předpokladů apod. Volný čas dětí a mládeže obsahuje mnoho výchovných možností. Poskytuje nejen odpočinek, relaxaci, zábavu a kompenzaci jednostranných učebních činností, ale také spoustu nových příležitostí, které přispívají např.:

- k poznání různých druhů činností a oblastí společenského života, což je důležité např. při volbě a následné přípravě na budoucí povolání,
- k formování vědomostí, dovedností, schopností, zájmů, osobnostních vlastností a rysů v zájmových činnostech,
- k tomu, aby se jedinec naučil ve svém životě vhodným způsobem využívat volný čas k upevnění tělesného i duševního zdraví, k mnohostrannému, vnitřně bohatému životu a rozvoji osobnosti vlastní a stejně tak i osob z nejbližšího rodinného prostředí.

Sak uvádí (in Vážanský, 2001, s. 33), že obsah volného času významně

„ovlivňují tendence k sociálně patologickým jevům u mládeže či naopak rozvoj talentu a aktivní životní styl“.

1.3.1 Rodina, škola, vrstevnické skupiny

Dle Pávkové (2012) na dítě a jeho vývoj působí bezprostředně tři sociální skupiny:

rodina, škola a vrstevnické skupiny.

Rodina je nejvýznamnějším činitelem, který působí na psychický vývoj dítěte, měla by zajišťovat zdroj jistoty a bezpečí. Působí na dítě jak biologicky, tak sociálně.

Podle Matějčka je rodina základní sociální skupinou, je spojena výlučností svých vztahů, soužitím, sdílením přítomnosti, společné aktivity, ale i očekáváním a plánováním společné budoucnosti (Matějček, 1998). Pokud se na tento činitel podíváme z pozitivního hlediska, je zdrojem pomoci a opory, motivace a inspirace. V době dospívání si začne jedinec osvojovat vlastní normy chování a jednání, často v rozporu s tím, co vidí ve své rodině a začíná si osvojovat role dospělých, dospělí se stávají předmětem těchto rozporných postojů. Snaží se o vlastní interpretaci hodnot a norem.

Pro pozitivní využití volného času je velmi důležitá motivace, napomáhá k formování člověka, k utváření jeho hodnotové orientace, která se tvoří v celém průběhu života a představuje individuální záměry jedince. Jako každý člověk je individuální jedinečná bytost, tak i naše volnočasové aktivity nejsou stejné, ale jsou si vzájemně podobné. Velký vliv na utváření osobnosti člověka má rodina, kde je dán základ socializaci a také základ pro využívání volného času. Každá rodina je jiná, má jiné návyky, zvyky a zájmy (Hofbauer, B. 2004).

Vztah k vrstevníkům začíná být velmi důležitý především v době dospívání.

Janošová (2008, s. 138) uvádí, že vzrůstající význam vrstevníků pozorujeme zhruba od 3. ročníku ZŠ. Jedním z ukazatelů tohoto narůstajícího vrstevnického působení lze pozorovat i v dětské kresbě, kdy začínají v tomto věku převládat motivy stejnopohlavních kamarádů. Podle Vágnerové (2012) jsou vrstevníci zdrojem důležitých zkušeností, protože dítěti umožní srovnání. Zdůrazňuje důležitost akceptace vrstevnickou skupinou. Spolupráce v rámci vrstevnické skupiny, ale především to, že v ní dítě obstojí, pomáhá budovat zdravé sebevědomí. Naopak neschopnost prosadit se, může vývoj osobnosti člověka ovlivnit negativně. Dle Vágnerové (2005, s. 26) ale rodina přesto zůstává pro dítě důležitějším zdrojem hodnot a norem než je škola, protože je mu emočně bližší a pokud rodinné zázemí dítěte je přijatelné, tak se vliv závadné vrstevnické skupiny snižuje. Aby se předcházelo vzniku

těchto skupin, je potřeba dětem poskytovat dostatek volnočasových příležitostí a aktivit podporujících jejich zdravý rozvoj majících tak preventivní ráz vůči výskytu sociálně patologických jevů.

Členstvím ve vrstevnické skupině získávají dospívající sociální status a pocit vlastní hodnoty. Přátelé si poskytují informace, vztahy jsou prostorem pro získávání a testování vlastní sociální kompetence. Jestliže se adolescent nezařadí do nějaké vrstevnické skupiny, pociťuje to často jako sociální stigma. Jedinci s vyšším hodnocením od vrstevníků mají obvykle vyšší míru sebehodnocení než ti, kteří jsou hodnoceni méně příznivě. (Vágnerová, 2005, s. 152) Tato snaha o příslušnost k vrstevnickým skupinám je znatelná také na sociálních sítích, kde si děti staršího školního věku vytvářejí různé uzavřené skupiny.

Výstižně o realizaci volného času dětí a mládeže ve skupinách píše Hofbauer ve své knize *Děti, mládež a volný čas*. „Jeho základem je – na rozdíl od rodiny a školy – dobrovolné rozhodnutí dítěte a mladého člověka do sdružení vstoupit a účastnit se jeho činnosti; přijmout jeho hodnotovou orientaci a uplatňovat jeho cíle, obsahové a organizační zásady; svoje znalosti a dovednosti, aktivitu a čas nevyužívat pouze pro vlastní rozvoj nebo podíl na výhodách, nýbrž také ve prospěch svých vrstevníků nebo prostředí (obce, přírody). Takto člen sdružení rozvíjí svoji osobnost, sociální vztahy a osvojuje si žádoucí hodnoty. Vymezení přiměřeně náročných požadavků, závazných mechanismů (při vstupu do sdružení a při plnění jeho programu a konkrétních požadavků) i tradičních rituálů umožňuje probouzet a uspokojovat zájmy členů a současně klást na ně požadavky. Dobrovolná účast rozšiřuje prostor a možnosti života dítěte a mladého člověka, naplňuje ho novými zážitky a zkušenostmi, spojuje realizaci individuálních potřeb a zájmů s účastí na společné činnosti.“ (Hofbauer, 2004, s. 98)

Také škola významně ovlivňuje dětskou osobnost a rozvoj psychiky. Je socializačním činitelem, většinou působí ve směru eliminace individuálních rozdílů (Vágnerová, 2005, s. 21)

Škola na dítě působí především tím, že má určité požadavky a očekávání, kterým se dítě má přizpůsobovat. Pro některé jedince je to těžké a někdy nesplnitelné. Hodnocení školního výkonu má vliv na sebehodnocení a určuje i to, jakým směrem se dítě ve svém životě bude dál ubírat.

Vágnerová (2005) zmiňuje rovněž důležitý faktor aktuální vývojové úrovně, protože porozumění požadavkům a podnětům, které na dítě působí, jak si je vysvětlují a jak je pochopí, významně určují to, jak okolní sociální vlivy na dítě působí. Studium a výzkum této oblasti

je zajímavý z mnoha hledisek, ráda bych zmínila i problematiku sekulární akcelerace. Toto urychlování růstu a vývoje v průběhu staletí přináší zkrácení doby dětství a oddálení doby dospělosti (Langmeier, Krejčířova, 2006, s. 146), proto se charakteristika životního období staršího školního věku bude měnit v závislosti na mnoha faktorech, které toto ovlivní, od výživy až po společenské proměny.

1.3.2 Pohlaví

Přestože ve své práci se zabývám především přístupem dětí k volnočasovým aktivitám s ohledem na věkové zvláštnosti, není možné oddělit důležitý faktor pohlaví. Především v období školního věku, kdy dochází k mnoha změnám v oblasti psychiky i tělesného vývoje se projevuje nerovnoměrnost a rozdílnost ve vývoji dívek a chlapců. Nejen vlivy biologické, ale také vlivy sociální působí na rozvoj pohlavní identity a tím ovlivňují i chování a výběr aktivit.

Chlapci jsou od dětství více podporováni ve fyzických aktivitách, jako je sport, soutěživost, častěji mezi sebou bojují (Janošová, 2008, 165) Autorka zmiňuje zajímavé rozdíly v případech volby povolání. Právě představy o povolání v tomto věku mohou být ukazatelem zaměření zájmů a rozdílu mezi pohlavími. Dívky 1. ročníku volí nejčastěji učitelskou profesi, se kterou mají největší zkušenost. V chlapeckých volbách se nejčastěji objevuje sportovní kariéra nebo práce u policie. Ve středním školním věku ubývají u chlapců tyto představy a sny o sportovní kariéře.

Dle Janošové, 2008, s. 144 se ukazuje, že chlapci mladšího a středního školního věku tráví svými nejoblíbenějšími činnostmi více času o samotě, dívky spíše ve společnosti kamarádek.

Současná generace dětí, především staršího školního věku, preferuje aktivity související s využíváním technologií jako je počítač, internet, mobilní telefony a komunikace s okolím se často omezuje na chatování a "přátelství" prostřednictvím sociálních sítí.

Sociální sítě se staly fenoménem současné doby, platforma, na které se propojuje a společně komunikuje skupina lidí. Jedná se o komunikační službu, která je plně závislá na internetovém připojení. Komunikace nemusí probíhat pouze mezi dvěma uživateli. V rámci sociálních sítí může jednotlivec komunikovat i se skupinou. Sociální síť je tedy založená

na propojování jednotlivých uživatelů s určitými vazbami, ať už se jedná o přátelství, rodinu, práci, školu a další.

Internetové sociální sítě se opravdu masového rozmachu dočkaly až v uplynulých letech. Mezi nejznámější patří Facebook, Twitter, Google+, LinkedIn a YouTube a stále mladší děti využívají tyto komunikační kanály. Tyto sítě zjednodušují komunikaci, umožňují vytvářet různá společenství a skupiny. Vzhledem k anonymitě mohou vrstevníci komunikovat prakticky s kýmkoliv. Pro tvorbu pozitivního náhledu na sebe sama jsou sítě třeba i pro méně sebevědomé jedince těžko nahraditelným komunikačním kanálem.

V reálném světě je přirozeností tohoto období snaha mládeže se vyčleňovat či odlišovat oblečením, účesy, piercingy, znaky pro příslušnost k různým skupinám. Ve světě sociálních sítí toto nahrazuje volba skupin, ke kterým se uživatel přihlásí.

V realitě i na sociálních sítích se dospívající snaží o hledání vlastní identity a příslušnosti k vrstevníkům. Vzhledem k tomu, kolik času mládež tráví „chatováním na sítích“ můžeme hovořit o přesunu části komunikace i tvorby mezilidských vztahů do virtuální reality.

Internet a mobilní sítě neslouží pouze jako nástroje informační, ale velmi dobře slouží jako komunikační prostředky a velkou měrou usnadňují sociální kontakty (Hofbauer, 2010, s. 116).

1.4 Volný čas - výzkumy

Při hledání literatury a výzkumů jsem se zaměřila na problematiku volného času a zajímal mě věk 6-15 let, tedy věk, ve kterém děti navštěvují základní školu. V posledních letech proběhlo několik výzkumů v rámci Národního institutu dětí a mládeže MŠMT ČR.

Jedním z nejaktuálnějších je z roku 2012 a tento průzkum je věnovaný hodnotovým orientacím dětí ve věku od 6 do 15 let. Cílem autorů bylo zjistit, jakou roli hrají rodiče, kamarádi a učitelé v životě dětí, jak tráví svůj volný čas, co od života očekávají, jaké jsou jejich vzory, priority a životní postoje. Výsledky mj. ukázaly, že děti vzdělaných rodičů tráví svůj volný čas aktivněji, narůstá doba strávená u počítače, čeští školáci mají nejvíce kroužků a mimoškolních aktivit v Evropě.

Další výzkum, který mě zaujal, je z roku 2008, byl realizován rovněž Institutem dětí a mládeže MŠMT ČR. Jeho hlavním cílem bylo zjistit zdroje informací a kritéria při výběru volnočasových aktivit u dětí ve věku 6-15 let. Toto šetření bylo provedeno metodou řízených rozhovorů s rodiči dětí. Výzkum hodnotí mj. vztah rodičů k volnému času dětí, nabídku aktivit. Bylo zjištěno, že hlavním kritériem při výběru volnočasové aktivity je zájem a přání dítěte, přínos pro dítě a dostupnost-vzdálenost aktivity

Výzkum s názvem Děti, mládež a volný čas, který zveřejnil závěrečnou zprávu v roce 1997 je realizován také Institutem dětí a mládeže MŠMT ČR a opírá se o údaje zjišťované v letech 1992-1996. Sleduje populaci do 26 let a srovnává obsah a strukturu aktivit ve volném čase u dětí do 15 let s mládeží 15-26 let. Zkoumá participaci rodiny, školství a občanských sdružení. Z výzkumu je patrné, že u mládeže nad 15 let jsou rozšířené volnočasové aktivity sdílené než volnočasové aktivity individuální. Zajímalo mě srovnání s věkovými skupinami, které jsem si vybrala pro svou BP.

Výzkumy jsou zveřejněny na internetových stránkách Národního registru výzkumů o dětech a mládeži, jde o veřejně dostupný archiv dat. Jeho databáze zahrnuje výzkumy realizované v Národním institutu dětí a mládeže od poloviny 90. let a informace o výzkumných šetřeních státních, neziskových a soukromých institucí, které se dětmi a mládeží zabývali.

2 VĚKOVÉ ZVLÁŠTNOSTI

Pro svou práci jsem si vybrala srovnání dvou věkových skupin, mladší a střední školní věk z toho důvodu, že mě zajímalo, do jaké míry dojde v období dospívání, tedy v době, kdy v důsledku změn vzrůstá riziko vzniku různých problémů. V rámci těchto věkových období se mění kromě změn v rovině psychického a tělesného vývoje také charakter zájmů a způsoby využívání volného času. Mění se vztahy k autoritám. Jak škola, tak i rodina patří mezi významné socializační činitele, kteří se navzájem doplňují a ovlivňují a utvářejí tak prostředí pro příznivý či nepříznivý vývoj dítěte.

Ze studia literatury vyplynulo, že různí autoři vymezují věkové hranice školního období ve svých publikacích různě.

Trpišovská (2006) používá rozdělení na školní dětství a pubertu, ale většina autorů se shoduje na označení školní věk, který dále dělí buď na dvě nebo tři podskupiny.

Vágnerová (2000) rozděluje školní věk do tří fází, kterými jsou raný školní věk (od nástupu dítěte do školy do 8-9 let), střední školní věk (8-9 až 11-12 let) a starší školní věk (11-12 let až 15 let). U Čápa (1993) najdeme rozdíly. Školní věk dělí do dvou etap, první z nich je mladší školní věk, který trvá od 1. do 4. třídy základní školy, druhou je střední školní věk, který je vymezen časovým obdobím od 5. do 8. třídy základní školy. Langmeier a Krejčířová (2006) uvádějí, že mladší školní období začíná mezi 6. a 7. rokem života dítěte, v době zahájení školní docházky. Konec tohoto stadia vymezují věkem 11 až 12 let, kdy začíná období pubescence a s tím i první známky pohlavního dospívání. Pávková (2011) používá pro věkové skupiny, o kterých se zmiňujeme, pojmenování mladší školní věk a střední školní věk, podobně jako Čáp. Mladší školní věk zahrnuje děti prvního stupně základní školy ve věku 6-11 let a střední školní věk žáky druhého stupně základní školy a je označováno také jako období pubescence. Matějček (1996) používá rozdělení na tři časové úseky. Je to mladší školní věk, který zahrnuje asi dva první roky školní docházky. Dále hovoří o středním školním věku, přibližně od osmi do dvanácti. Starší školní věk se kryje s obdobím puberty. Hranice jsou však neurčité a mohou být individuální. Řičan (2004) používá rozdělení na mladší školní věk, který nazývá obdobím střízlivého realismu a starší školní věk-pubescenci, který nazývá časem první lásky. První období je zahájeno nástupem do školy v šesti letech a končí v jedenácti letech přechodem na druhý stupeň, druhé období je ohraničeno věkem 11-15 let. Řičan se ve své publikaci *Cesta životem za-*

bývá během lidského života od narození po smrt. Jeho publikace je plná důležitých poznatků o jednotlivých obdobích vývoje člověka. Jednou z oblastí, kterou Říčan popisuje je i využití volného času. Jeho pojetí mi pro mou práci vyhovuje nejvíce, protože používá rozdělení dětí školního věku na dvě skupiny, na období mladšího a staršího školního věku.

Z různých členění vývojové etapy školního věku lze shrnout, že většina autorů se shodne na vymezení mladšího školního věku jako vývojového období, které začíná nástupem dítěte do školy a končí zároveň s prvním stupněm základní školy, tedy 5. třídou. Liší se pojmenování pro děti navštěvující druhý stupeň základní školy. Přestože věkové ohraničení je jasné, někteří ho nazývají jako střední školní věk, jiní jako starší školní věk nebo pubescence.

2.1 Mladší školní věk

Období mladšího školního věku, které je pro dítě obdobím radikálních změn Říčan nazývá střizlivým realismem, z psychoanalytického pohledu jde o období latence. Tento věk je ve srovnání s obdobím, které mu předchází a obdobím, které bude následovat poměrně klidné, přestože na jeho počátku dojde v životě dítěte k radikální změně, mimo jiné ke změně v denním režimu, kdy život už nemůže být vyplněn pouze hrou, ale děti začínají plnit první povinnosti. Hranice mezi mladším a starším věkem představuje pro Říčana 11. rok. Považuje tento věk za konec harmonie – psychologické i biologické, která je pro toto období typická. Psychický vývoj je výsledkem interakce dědičných předpokladů a vnějších, především sociokulturních vlivů. Uskutečňuje se prostřednictvím zrání a učení. Zrání je podmínkou připravenosti k učení, a tím i dalšímu rozvoji. „Učení je proces, který se projevuje určitou, přetrvávající změnou psychických procesů a vlastností, navozenou účinkem zkušenosti.“ (Vágnerová, 2000, s. 30) Psychický vývoj nebývá zcela plynulý a rovnoměrný. Jednotlivé vývojové fáze jsou typické určitými změnami, vývojovými mezníky. Pro rozvoj určitých kompetencí je jedinec nejvíce disponován v tzv. citlivém období. To znamená, že je v této době vnímavější k podnětům, které vývoj v této oblasti podporují. „Zkušenosti z raného dětství mohou významně ovlivnit další psychický vývoj, ale nemohou jej jednoznačně predeterminovat.“ (Vágnerová, 2000, s. 134)

Základní strategie výchovy v prvních letech školní docházky by měla využít ochoty dítěte podřídit se autoritám, později začíná školák zaujímat kritický postoj. Podle Pávkové (2011,

s. 91) je učitel i vychovatel silnou autoritou s čímž souvisí bezvýhradné přijímání názorů a ke změně začíná docházet nejčastěji po osmém roce, kdy začíná být dítě k názorům autorit kritičtější.

Hra dítěte se snaží v tomto období přizpůsobit realitě, dítě napodobuje skutečnost. Proto podle Říčana chlapec obdivuje techniku a má rád technické stavebnice, dívka při hře s panenkou napodobuje skutečnou péči o dítě. Pro obě pohlaví v tomto období je velice důležitý kontakt se zvířaty. Hra s ním a péče je pro dítě velmi žádoucí. Také Pávková (2011, s. 92) hru v tomto věku vidí jako realističtější, ale také promyšlenější a méně fantastické, přibývá her s pravidly.

Říčan i Matějček používají rozdělení týmových sportů na rvavé a závodivé. Říčan zdůrazňuje význam právě rvavých sportů v tomto věku pro růst osobnosti, vybití agrese a pro vytvoření zdravého sebehodnocení.

Podle Matějčka (1996, str. 72) jsou však, a to především ve věku 10-11 let přínosnější sporty nervavé, tedy ty, při kterých protivníkem není člověk a v nichž dítě neměří síly s ostatními, třeba veslování, turistika. Jízdu na kole, plavání a lyžování považuje za základní sportovní dovednosti, které by už děti měly mít v tomto věku aspoň na přijatelné úrovni osvojeny.

Právě úspěch ve sportu považuje za důležitý ve spojitosti s uvědomováním si vlastní identity – prožívání vlastního „já“. Ostatní preferované zájmy dětí středního školního věku, tedy 10-11 let podle něj souvisí často s přírodou, zajímají se o zvířata, o techniku. Při výběru knih upřednostňují dobrodružné příběhy. Při hře se děti inspirují silně rodičovským chováním, přebírají instinktivně reakce dospělých a právě při hře se toto chování projeví.

Mladší školní věk (6-11 let) - Dle Říčana (2004, s. 155-157) zabírá dítěti v tomto věku velkou část dne škola a domácí příprava do školy. Po odečtení této doby se školák setkává s novým pojmem volný čas. Pro toto období je typická hra. Dříve byla pro dítě celodenní činností. Hry se stávají promyšlenější a plánovitější. Mezi vývojově důležitou zábavu patří též utváření malých tajných skupinek s tajnými jmény a hesly. Mladšího školáka nazývá Říčan střízlivým realistou. S tím souvisí i touha mladého školáka po dalších a dalších nových informacích. Základem pro vědění se stává četba. Je to věk dětských encyklopedií i zábavné literatury. Skutečný závodní sport Říčan v tomto věku považuje za předčasný,

protože dítě ochuzuje o hru. Toto období, které je pro dítě obdobím radikálních změn nazývá střízlivým realismem, z psychoanalytického pohledu jde o období latence.

V mnoha pramenech se dozvíme, že mladší školní věk je obdobím relativního klidu, změny nejsou bouřlivé, jistotu v tomto období poskytuje dítěti především rodina, i když už rozšiřuje své vztahy i s vrstevníky. Začlenění dítěte do lidského společenství výrazně přináší vstup do školy. Významnými osobami, díky nimž se jedinec učí formovat své způsoby chování, nejsou už pouze rodiče, ale také učitelé, kteří představují významnou a mocnou autoritu, a také vrstevníci, tedy spolužáci (Langmeier, Krejčířová 2006).

Na začátku tohoto období je školák závislý na autoritě, ke konci je jeho přístup s blížícím se dospíváním kritičtější (Čížková-Šimíčková, 2005, s. 93-100).

Vágnerová (2012, s. 344-345) v souvislosti s věkem a vrstevnickými skupinami zmiňuje také preferenci stejnopohlavních skupin u dětí mladšího a středního školního věku. „Vrstevníci stejného pohlaví jsou považováni za lepší a naopak. Potřeba zdůraznit pozitivní rysy své skupiny klesá s věkem. Pocit superiority vlastního genderu bývá silnější u chlapců, může jít o vliv stále rozšířeného stereotypu nadřazenosti mužského pohlaví.“ (Janošová, 2011, ...???)

2.2 Starší školní věk

Průcha a kolektiv (2001, s. 194) definuje ve svém pedagogickém slovníku období pubescence neboli puberty takto: Jedná se o „věkové období dospívání, v našich podmínkách přibližně od 11 do 15 let. Rozlišuje se období prepubescence (11 – 13 let) a vlastní pubescence (13 – 15 let). Dospívání nastupuje dříve u dívek, u chlapců začíná později. Celkové nejbouřlivější období ve vývoji jedince. Jedinec se vyvíjí (zpravidla nerovnoměrně) po anatomicko-fyziologické stránce (včetně sexuálního zrání a schopnosti reprodukce), po intelektové stránce (rozvoj abstraktního myšlení), emocionálně i sociálně. Pro pubescenta je typická snaha vymanit se ze závislosti na autoritách (konflikty s rodiči, učiteli), vyvzdorovat si větší samostatnost myšlenkovou i sociální. Rizikem je příklon k nekonformním hnutím, asociálním činnostem“.

S počátkem dospívání dochází ke zvyšování důležitosti vrstevnických skupin a vztahů. Vrstevnický vztah je unikátní, jedná se o těžko zastupitelný vztah. Vrstevníci nejen rádi napodobují, ale také jsou rádi napodobováni. Vrstevnická skupina pomáhá dospívajícímu při vytváření identity. Dospívající se ve skupině cítí dobře, pokud jsou oceňováni a mají pocit vlastní pozice a určité významnosti. Sdílejí stejné problémy, zkušenosti, vrstevnické vztahy lze považovat za prostředek k hledání vztahu k sobě samému. V tomto období si člověk začíná uvědomovat svoji individualitu a mění se postoje k vrstevníkům, rodičům a ostatním autoritám.

Podle Čápa (2001, s. 232) je puberta období velkých změn ve vývoji osobnosti a značných problémů ve školní i rodinné výchově. Důležitou součástí období puberty je začlenění jedince do skupiny vrstevníků. Jedinec se v tomto období snaží o navázání širších a trvalejších kamarádkých vztahů, které mohou mít velmi hluboký charakter. Tento proces následně učí jedince sociální interakci a komunikaci mezi vrstevníky. Buduje se zde pocit vzájemné sounáležitosti a empatie k ostatním, jež je v pozdějším období důležitá pro navazování a udržování partnerských vztahů.

Dle Pávkové (2011, s. 98) dospívající mnohem přísněji posuzuje vlastnosti dospělých, velmi kladně hodnotí spravedlnost, sebeovládání a pochopení pro potřeby a zájmy dospívajících. Naopak záporně hodnotí ješitnost, nespravedlnost, ironický postoj a pedanterii. Rovněž u pedagogů kritičtěji přistupují k jejich vědomostem a dovednostem. Často se setkáváme s pojmem pubescentní negativismus a kritika autority. Vágnerová upozorňuje, že často je to i vina rodičů, kteří mají vysoké nároky, přitom ale s dospívajícím jednájí jako s malým dítětem. Doporučuje a upozorňuje na to, najít rozumnou míru.

Matějček (1996, s. 75-76) ve svém rozdělení školního věku počátek tohoto období označuje jako střední školní věk. Je klasickou dobou soutěží, mezi nimiž významné místo zaujímají pohybové dovednosti a sportovní výkony. Proto se jak dívky, tak chlapci rádi zapojují do jakýchkoli těchto aktivit, které nemusí mít vždy soutěžní charakter. Toto vše je zapříčiněno vývojem v koordinaci pohybových aktivit, lepším pochopením pravidel dané hry. Často musí ve svých hrách používat důvtip, představivost, logiku, předvídavost, musí prostě dopředu plánovat a to je vede k tvůrčím výkonům a aktivitám. Obě pohlaví sní o vrcholových výkonech. Z větší části pak zůstává pouze u snů. Zatímco v mladším školním věku je úspěch ve sportu spojován s uvědomováním si vlastní identity, v období staršího škol-

ního věku napomáhají nové pohybové aktivity posílení ohroženého sebehodnocení (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 148). Dítě sílí, zvyšuje se jeho výkonnost, hbitost i koordinace a proto zájem o sport začíná být hlubší a specializovaný.

Dle Říčana (2004, s. 176) „Zaměstnání pubescentů ve volném čase odpovídá jejich větší rozumové i celkové vyspělosti a má, vedle školy, stále rostoucí význam pro vývoj všech složek osobnosti.“ Pubescenti rádi hrají karetní hry, různé stolní hry, milují tajemství a hry na tajemství. Ve sportu se snaží být úspěšný více než předtím. Uvědomují si, že pokud se od mala nevěnovali nějakému sportu, nelze se stát vrcholovým sportovcem. Chtějí zažívat pocit vítězství, porovnávají často výsledky se spolužáky, ale i s výsledky z jiných zemí (Říčan, P. 2006). Chlapci se uplatňují při bojových hrách. V tomto věku, ještě více než v prvním období, jsou pro vývoj osobnosti důležité rvavé sporty. Volný čas má pro pubescenty rostoucí význam v oblasti vývoje všech složek osobnosti. Některé děti jsou v tomto věku velkými čtenáři (dobrodružná, vědeckofantastická literatura, literatura faktu a dívky převážně sentimentální romány), chlapci se věnují ještě bojovým hrám, stavebnicím, modelováním. Děvčata pokud mají panenky, spíše již na ně šijí oblečky. (Říčan)

Pávková (2011, s. 93-101) toto období, kdy děti navštěvují druhý stupeň ZŠ, označuje jako střední školní věk. V tomto období dochází k velkým tělesným a duševním změnám a jedinec v tomto věku mění svůj pohled na okolní svět a především se mění jeho vztah k druhým lidem. Dospívající je kritičtější ve vztahu k dospělým, dříve uznávaným autoritám, touží po samostatnosti a sdílení času s vrstevníky.

V tomto období rodiče ztrácí u dítěte svou velikost. Jejich názory již pro dítě nejsou těmi stěžejními a dítě zvětšuje okruh lidí, kteří jsou pro něj důležití. Vůči rodičům a dospělým zaujímá jedinec naopak kritický postoj.

Jedinec touží po sounáležitosti mezi vrstevníky. Upevňuje svou sociální roli. Velkou důležitost přikládá hodnocení druhých (Fürst, 1997, s. 148).

V přístupu k volnému času se projevuje především to, že zájmy jsou hlubší a konkrétnější. Právě v tomto náročném období má být výchova vhodným způsobem zaměřená. Vychovatel má zájmy vhodně usměrňovat, neodmítat a zakazovat, ale spíše zaměřit pozornost jiným směrem – nabídnout takové alternativy, které dospívajícího zaujmou.

Dle Langmeiera, Krejčířové, 2013, s. 148-149 v období dospívání nastává výraznější vývoj motoriky, hbitosti, koordinace a schopností, u kterých se uplatňuje síla. Z toho vyplývá rostoucí zájem o sport.

Naproti tomu Trpišovská (2006, s. 53) uvádí, že přestože dochází k nárůstu síly, mohou se u některých jedinců přechodně zhoršit pohybové schopnosti a lze pozorovat nemotornost nebo pohybový nesoulad. Příčinou je rychlý růst, kterému se nestačí přizpůsobovat pohybové mozkové centrum a nerovnoměrnost růstu svalů a kostí.

Většina odborníků zdůrazňuje důležitost sportu jako mimoškolní zájmové činnosti, ať už jako cestu k uvědomění si, že dítě něco dokáže a za něco stojí tak i jako vhodný způsob vybití agrese. Matějček (1996, s. 76) zdůrazňuje to, že někteří rodiče roli sportu podceňují, ale psychologové vidí pozitivní vliv tělocviku ve školním věku. Při vyšetřování dětí s různými poruchami, ať už nervovými nebo výchovnými je právě otázka na sportovní aktivity dětí považována za velmi významnou.

Křivohlavý (2009, s. 140) považuje cvičení za aktivitu, kterou lze dokonce zlepšit vztah k sobě samému a uvádí, že existuje řada studií, které potvrdily kladný vztah cvičení a sebehodnocení. Domnívá se, že vliv cvičení je ale nepřímý. Zvyšuje sebedůvěru, pocit zdraví, energie a tím působí na „self-esteem“. Uvádí také výzkum Browna (1991), který se soustředil na pohybovou aktivitu dětí ve věku 7-11 let a zjistil, že ty děti, které se méně pohybovaly, trpěly více a častěji různými onemocněními.

Zájmy dospívajících jsou hlubší, ať už jde o sport, četbu, kulturu. Na rozdíl od mladšího školního věku, kdy děti preferují dobrodružné náměty, v období dospívání začíná růst zájem o historická, válečná témata, science-fiction. U dívek roste zájem o milostné romány.

Pávková (2011, s. 94) považuje toto období za velmi náročné a vyžadující pedagogické mistrovství ze strany vychovatele. Zvýšená konformita k normám vrstevnické skupiny se může projevit nejen jako nezávadný projev formou stylu oblékání, způsobu komunikace, ale v případě závadových skupin mládeže také překročením zákonných a společenských norem. (Trpišovská, 2006, s. 55)

Na závěr bych ráda uvedla 12 pravidel využívání volného času podle Spousty (1996).

1. Mějme vždy na paměti, že volný čas není zbytečně stráveným časem.
2. Uvědomme si odpovědnost nejen za své pracovní výsledky, ale i za využívání svého volného času.
3. Organizujme si svůj volný čas s ohledem na svoji individuálnost.
4. Odstraňme z našeho volného času jakoukoliv křečovitost a nesmyslné úsilí.
5. Soukromé plány, cíle a hodnoty v čase povinností korigujme rozumem, ve volném čase fantazií.
6. Snažme se o široké zájmy a záliby, nevažme jejich realizaci absolutně na zaměstnání.
7. Doprovázejme svoje volnočasové aktivity pozitivním emočním laděním.
8. Věnujme se takovým činnostem, pro něž lze předpokládat, že máme určité schopnosti.
9. Veďme svoje počínání ve volném čase k subjektivnímu prožitku úspěchu.
10. Hledejme náplň aktivit ve volném čase v imaginaci a ne v racionalitě, aniž by však docházelo k odtržení od reality.
11. Nezapomínejme, že pozitivní využívání volného času neplatí jen pro psychiku člověka, ale také pro jeho tělesnou schránku.
12. Dodržujme pravidla pro efektivní využívání a hlavně prožívání volného času.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 PŘÍPRAVA VÝZKUMU

Výzkum zabývající se volným časem a jeho naplněním z pohledu dětí jsem si vybrala proto, že se jedná o téma aktuální a nadčasové. Vzhledem k vývojovým změnám, ke kterým dojde u každého jedince, se dá očekávat, že se v průběhu školní docházky změní náplň volného času a i přístup k jeho trávení. Během svého života se neměníme jen jako osobnosti v rámci svého psychického a fyzického vývoje. Mění se podmínky života, prostředí, vztahy mezi lidmi a proto je toto i toto téma značně proměnlivé.

Vzhledem k rychlému vývoji ve všech oblastech lidské činnosti dochází k mnoha změnám, ať už se jedná o nástup nových technologií, nové trendy a změny v komunikaci. Realizaci výzkumu předcházelo zamyšlení nad tím, co od něj očekáváme, byl připraven výzkumný projekt. Po vybrání druhu výzkumu, výzkumné metody, jsme stanovili výzkumný problém, výzkumné otázky a hypotézy.

3.1 Pojetí výzkumu

Rozhodla jsem se použít kvantitativní výzkum, protože pojetí výzkumu vybíráme podle toho, co chceme zkoumat a pro náš výzkum bylo nutné zjistit názory a postoje dětí školního věku a poté zjištěné skutečnosti a postoje k volnému času srovnat vzhledem k věku. Kvantitativní výzkum nám umožní vyjádřit zjištěné skutečnosti a jevy pomocí čísel.

3.2 Výzkumný cíl

Hlavním cílem výzkumu je zjistit jaké volnočasové aktivity provozují děti školního věku. Dílčím cílem je zjistit ovlivňující faktory volnočasových aktivit a vliv věku na trávení volného času.

HC1

Zjistit, jaké volnočasové aktivity děti školního věku provozují.

VC1

Zjistit faktory, které ovlivňují volnočasové aktivity dětí mladšího a staršího školního věku.

VC2

Zjistit, jaký má vliv věk na výběr volnočasových aktivit.

3.3 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Výzkumný problém definujeme jako otázku.

Jaký je rozdíl v trávení volného času mezi dětmi mladšího a staršího školního věku v rámci ZŠ Slovenská ve Zlíně?

Protože se jedná o obecné vyjádření, formuluju tři dílčí výzkumné otázky.

Výzkum by měl odpovědět na otázky:

Jaké volnočasové aktivity děti školního věku provozují?

Které faktory ovlivňují volnočasové aktivity dětí mladšího a staršího školního věku?

Jak se mění s věkem dětí vliv rodičů a vrstevníků na výběr volnočasových aktivit, což znamená, že chceme zjistit, co a kdo děti nejvíce motivuje k volnočasovým aktivitám a jak se tyto motivační činitele mění vzhledem k věku dětí.

Vybrali jsme si kvantitativní výzkum, proto na začátku výzkumu zformuluji základní hypotézy, které má za cíl můj výzkum potvrdit či vyvrátit. Při formulaci hypotéz je nutné dodržovat tři základní požadavky, které bývají někdy označovány jako zlatá pravidla hypotézy dle Gavory (2000, s. 53)

- Hypotéza je tvrzení, které je vyjádřeno oznamovací větou (výzkumný problém je naopak vhodné vyjádřit větou tázací).
- Hypotéza musí vyjadřovat vztah mezi dvěma proměnnými (pokud se nejedná o vyjádření vztahů, není možno hovořit o vědecké hypotéze). Proto musí být hypotéza vždy formulována jako tvrzení o rozdílech, vztazích nebo následcích.
- Hypotézu musí být možno empiricky ověřovat. Proměnné, které v hypotéze vystupují, musí být měřitelné (buť např. jen na základě kategorizace).

Hypotézy pro jednotlivé cíle vycházejí z výzkumů českých badatelů, viz níže.

Hypotéza č. 1

Podle Vágnerové (2012) jsou vrstevníci zdrojem důležitých zkušeností, protože dítěti umožní srovnání. Zdůrazňuje důležitost akceptace vrstevnickou skupinou. Spolupráce v rámci vrstevnické skupiny, ale především to, že v ní dítě ob stojí, pomáhá budovat zdravé sebevědomí. Naopak neschopnost prosadit se, může vývoj osobnosti člověka ovlivnit negativně.

Proto stanovuji H1, abych ověřila, zda platí, že sdílení volného času s vrstevnickou skupinou je závislé na věku dítěte, přičemž děti staršího školního věku více preferují aktivity, které mohou sdílet v kolektivu vrstevníků než děti mladšího školního věku.

H1

Děti staršího školního věku preferují trávení volného času s vrstevníky před individuálními aktivitami nebo rodinnými.

H01

Není rozdíl v preferenci volnočasových aktivit s vrstevníky mezi dětmi mladšího a staršího školního věku.

Hypotéza č. 2

Dle Langmeiera, Krejčířové, 2013, s. 148-149, v období dospívání nastává výraznější vývoj motoriky, hbitosti, koordinace a schopností, u kterých se uplatňuje síla. Z toho vyplývá rostoucí zájem o sport. Proto stanovím druhou hypotézu, abychom si ověřili, zda bude platit ve vybrané ZŠ.

H2

Četnost sportovních aktivit u dětí staršího školního věku je vyšší než u dětí mladšího školního věku

H02

Není rozdíl v četnosti sportovních aktivit mezi dětmi mladšího a staršího školního věku.

Hypotéza č. 3

Pávková (2011, s. 93-101) toto období, kdy děti navštěvují druhý stupeň ZŠ, označuje jako střední školní věk. V tomto období dochází k velkým tělesným a duševním změnám a jedinec v tomto věku mění svůj pohled na okolní svět a především se mění jeho vztah k druhým lidem. Dospívající je kritičtější ve vztahu k dospělým, dříve uznávaným autoritám, touží po samostatnosti a sdílení času s vrstevníky.

Na základě toho formuluji následující

H3

Děti staršího školního věku jsou ve výběru aktivit ovlivněni svými vrstevníky více, než děti mladšího školního věku.

H03

Není rozdíl mezi vlivem vrstevníků na děti mladšího a staršího školního věku.

3.4 Výzkumný soubor a způsob výběru respondentů

S žádostí byla oslovena ZŠ Slovenská. Před provedením dotazníkového byl dotazník vyzkoušen a předložen několika respondentům. To umožnilo najít některé chyby a nepřesnosti a provést korekci některých otázek. Po předchozí domluvě jsem osobně navštívila školu a předala je na 1. stupni vychovatelkám ve školní družině a na druhém stupni třídním učitelům vybraných ročníků.

Přestože dotazník je jednoduchý, vybrala jsem záměrně za první stupeň žáky až od druhé třídy, protože jsem měla obavu z toho, že žáci prvních tříd nebudou schopni bez pomoci rodičů dotazník vyplnit. Další část jsem rozdala žákům 3. a 4. třídy a to proto, že v některých zdrojích je 5. třída a věk 11 let považován za střední školní věk, navíc v 5. třídách mohou být některé děti i dvanáctileté. Na druhém stupni jsem dotazník předložila v 6. třídě a 9. třídě. Základní soubor tedy budou tvořit žáci 1. - 9. tříd ZŠ Slovenská. 1. skupina jsou žáci mladšího školního věku a 2. skupina jsou žáci staršího školního věku.

Některé dotazníky musely být vyřazeny pro nepřesnosti, nečitelnost. Celkem bylo shromážděno 101 dotazníků.

3.5 Výzkumná technika

Pro výzkum považuji za nejvhodnější provést sběr dat pomocí dotazníku, protože se hodí pro hromadné získání údajů. Navíc umožňuje poměrně rychlé shromáždění dat od většího počtu respondentů. Vzhledem k tématu jsem považovala za důležité shromáždit co nejvíce odpovědí, aby výsledek byl co nejprůkaznější.

Gavora (2000, s. 99) vymezuje dotazník jako „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.“ Položky v dotazníku mají především formu uzavřenou, respondent vyznačí jednu vhodnou odpověď. Tato forma je pro můj výzkum vhodnější hlavně proto, že mladší děti musí být schopny dotazníky bez problému vyplnit, aniž by musely odpovídat na otevřené, polouzavřené či škálované otázky. Pouze u dvou položek jsem požádala o upřesnění formou otevřené položky, ale jedná se pouze o jednoslovné vyjádření, takže nepůsobila problémy s vyplněním ani mladším dětem. Navíc jsem se chtěla vyhnout problémům s vyhodnocením, které by mohly nastat při velké volnosti odpovědí. Některé děti přesto do dotazníků uváděly doplňující informace, např. názvy sportovních oddílů, což mi některé jevy pomohlo upřesnit.

3.6 Způsob zpracování dat

Před samotným výzkumem jsem provedla předvýzkum na několika respondentech. Po drobných úpravách dotazníku pro lepší srozumitelnost jsem je dotazníky předložila žákům ZŠ Slovenská, kde jsem již předem měla záměrně vybrány ročníky. Šlo o žáky 2. a 4. třídy. Na druhém stupni jsem dotazník předložila v 6. třídě a 9. třídě.

Z vrácených dotazníků jsem musela některé vyřadit z důvodu nečitelnosti. Celkový počet rozdaných dotazníků byl 120.

Nakonec ale mohlo být zpracováno 101 dotazníků.

Třídění prvního stupně bylo provedeno ručně na žáky 1. stupně (mladší školní věk) a 2. stupně (starší školní věk).

Byly sestaveny tabulky četností (absolutních i relativních) a data byla graficky znázorněna.

Dále bylo provedeno třídění druhého stupně a ověření statistických závislostí mezi jevy za použití testu dobré shody chí-kvadrát. Díky tomu bylo možno zjistit, zda je či není souvislost mezi dvěma jevy. Tím jsme mohli přijmout nebo vyvrátit předem stanovené hypotézy.

4 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO VÝZKUMU

Před vyhodnocením vlastního výzkumu jsem měla k dispozici informace, které byly zveřejněny po vyhodnocení projektu Klíče pro život, který byl realizovaný Národním institutem dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Výzkum Děti v ringu dnešního světa se zabývá vlivem rodiny, školy, kamarádů a vlastním volným časem a hodnotovými orientacemi dětí ve věku 6-15 let. Zajímalo mě tedy, jak se výsledky mého výzkumu budou shodovat s tímto výzkumem. Výzkum Děti v ringu dnešního světa byl proveden pomocí dotazníkového šetření a rozhovorů na reprezentativním vzorku školáků.

Z výzkumu vyplynulo, že kamarádi mají na děti velkou moc v ovlivňování způsobu chování a postojů v různých životních situacích. Přestože z odpovědí bylo patrné, že samotné děti si tento skutečný vliv ostatních dětí vůbec neuvědomují a zůstává jim skrytý. Děti samy považovaly ostatní kamarády většinou za zdroj inspirace a ne za svůj vzor. Kromě toho, nejen děti mladšího školního věku, ale i děti staršího školního věku nejraději tráví čas s kamarády. Dalším zjištěním bylo, že internet dnešní děti přijímají samozřejmě, pro většinu z nich je jediným omezením zákaz ze strany rodičů.

4.1 Výsledky výzkumu

Uvádíme výsledky dotazníkového šetření, které byly získány z odpovědí respondentů. Ke každé otázce je vytvořeno tabulkové a grafické znázornění zjištěných hodnot.

Otázka č. 1 sloužila ke zjištění příslušnosti respondentů do skupiny mladšího nebo staršího školního věku. Z celkového počtu rozdaných dotazníků bylo možno zpracovat 101 dotazníků, které byly kompletně a správně vyplněny, čitelné a vráceny. Porovnáváme tedy téměř stejně početné skupiny dětí, 49,5% žáků mladšího školního věku a 50,5% žáků staršího školního věku.

Tabulka 1 – Rozdělení podle věku

	Absolutní četnost	Relativní četnost
1.-5. třídy	50	49,50%
6.-9. třídy	51	50,50%
Celkový součet	101	100,00%

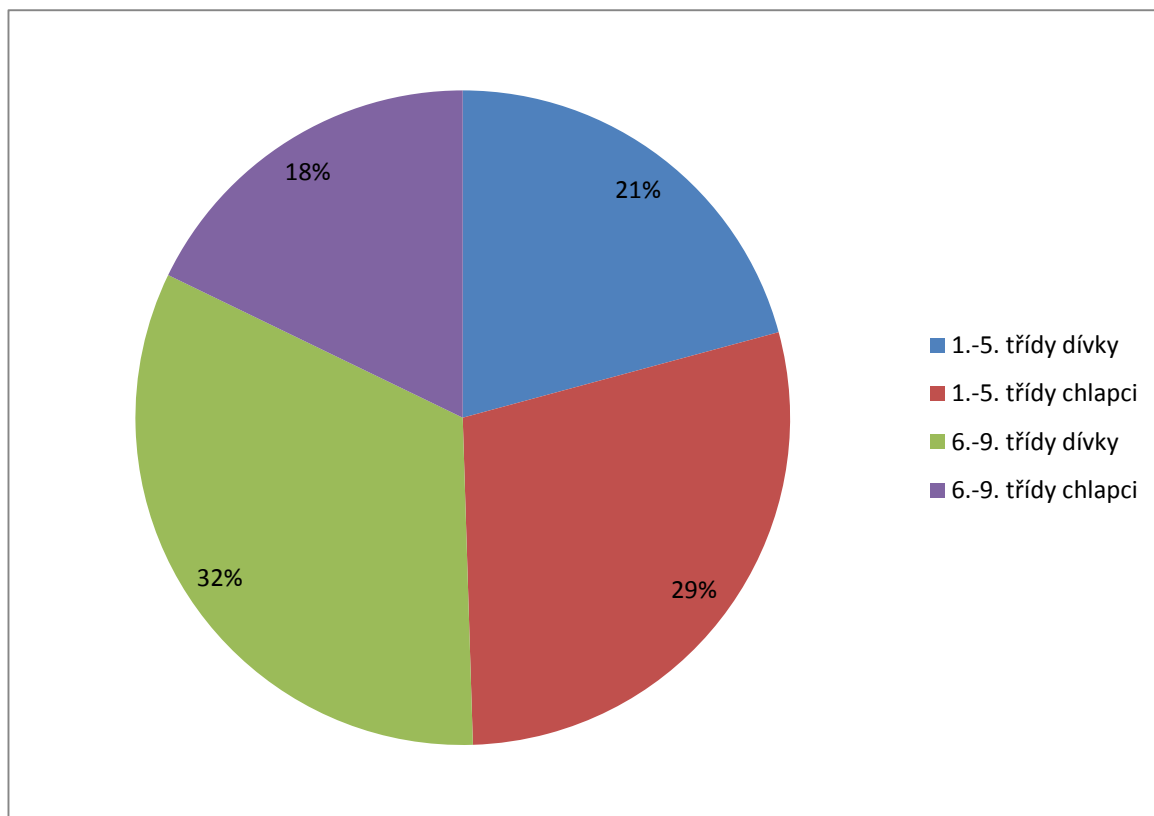
V **otázce č. 2** jsme zjišťovali pohlaví respondentů v rámci dvou stupňů ZŠ. Dohromady na obou stupních ZŠ je zastoupeno více dívek než chlapců.

Tabulka 2 – Pohlaví respondentů

	Absolutní četnost	Relativní četnost
dívka	54	53,47%
chlapec	47	46,53%
Celkový součet	101	100,00%

Ve skupině dětí mladšího školního věku je zastoupeno více chlapců, ve skupině dětí staršího školního věku je zastoupeno více dívek. Celkově budeme porovnávat skupiny vyrovnané.

Graf 1. – Věk a pohlaví respondentů

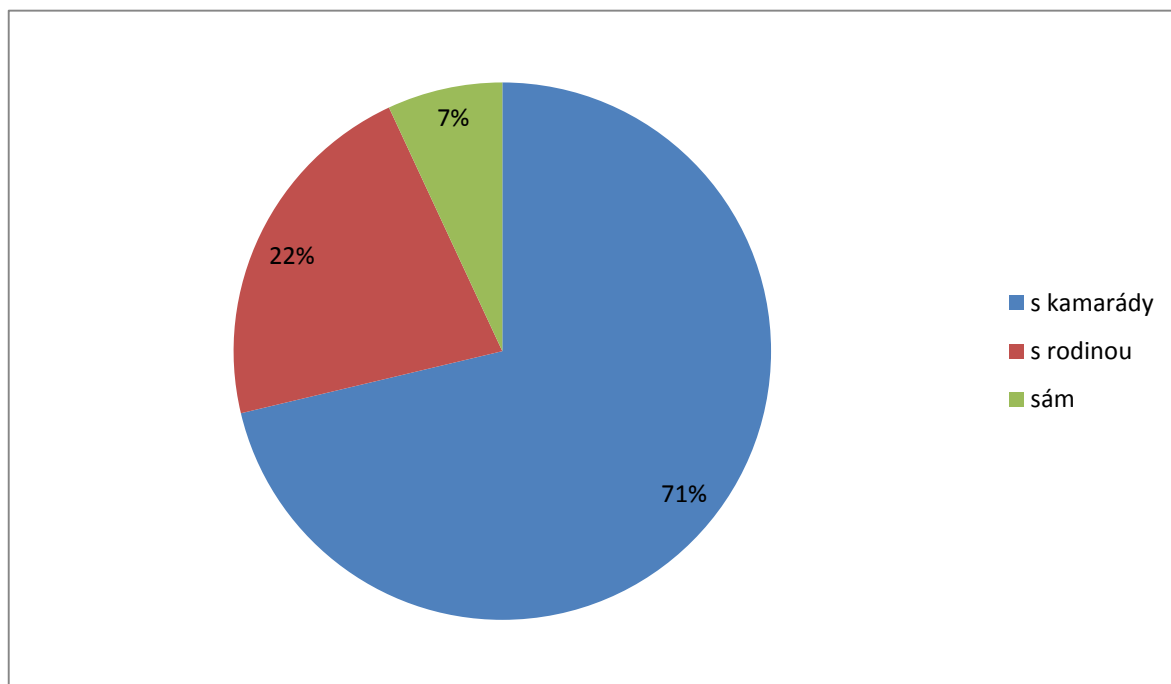
Tabulka 2.1 – Věk a pohlaví respondentů

	Absolutní četnost	Relativní četnost
1.-5. třída - dívky	21	20,79%
1.-5. třída - chlapci	29	28,71%
6.-9. třída - dívky	33	32,67%
6.-9. třída - chlapci	18	17,82%
Celkový součet	101	100,00%

Otázka č. 3 vedla ke zjištění, s kým děti tráví nejraději svůj volný čas. Děti mladšího i staršího školního věku preferují výrazně společnost kamarádů. 22 dětí ale uvedlo rodinu, dokonce těchto dětí bylo více ve skupině staršího školního věku než dětí mladšího školního věku.

Ve výzkumu v rámci projektu Klíče pro život, který byl realizovaný Národním institutem dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy bylo rovněž potvrzeno, že děti mladšího školního věku i děti staršího školního věku nejraději tráví čas s kamarády.

Graf 2 – S kým jsem ve volném čase nejraději

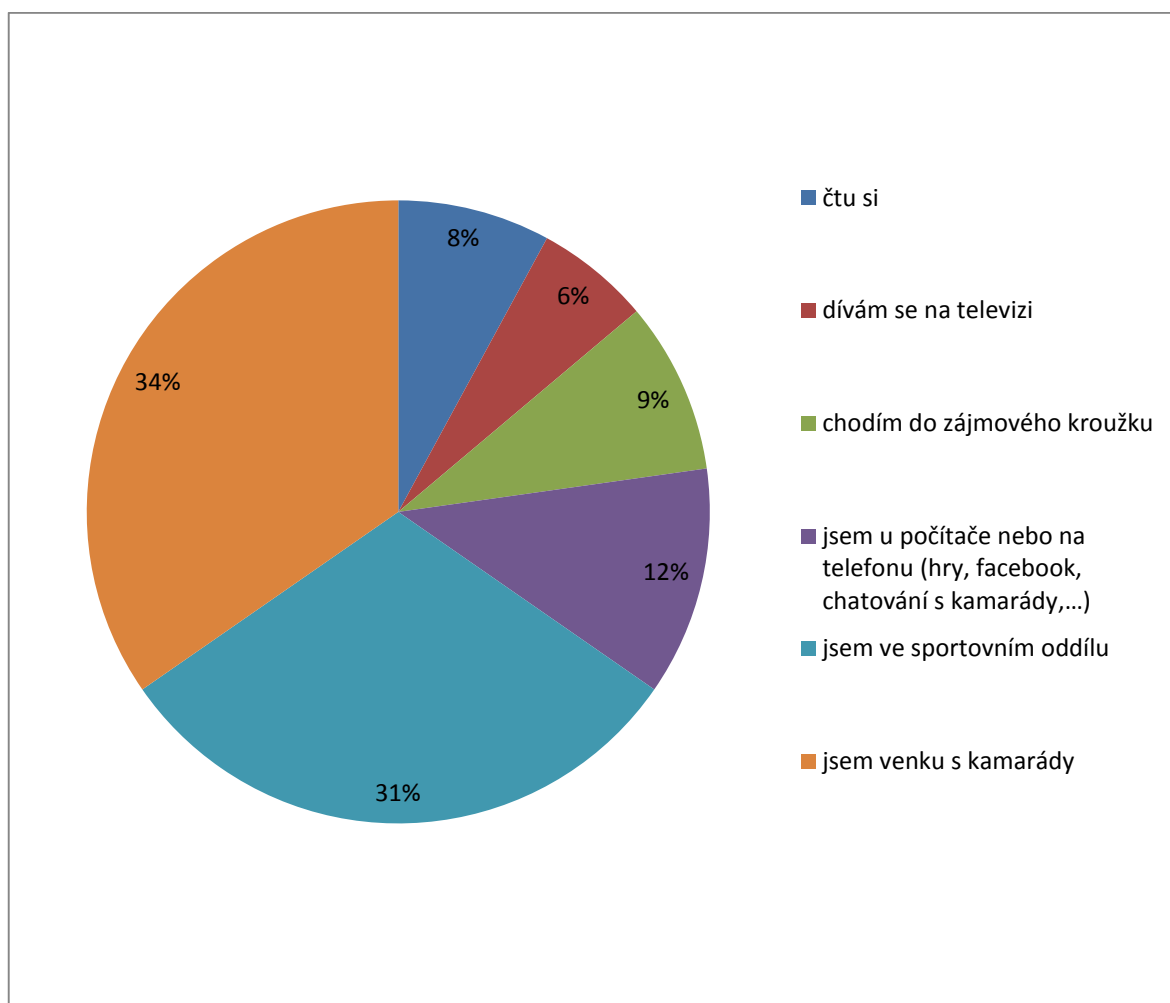

Tabulka 3 - S kým jsem ve volném čase nejraději

	Absolutní četnost	Relativní četnost
s kamarády	72	71,29%
1.-5. třída	36	35,64%
6.-9. třída	36	35,64%
s rodinou	22	21,78%
1.-5. třída	10	9,90%
6.-9. třída	12	11,88%
sám	7	6,93%
1.-5. třída	4	3,96%
6.-9. třída	3	2,97%
Celkový součet	101	100,00%

V otázce č. 4 jsme zjišťovali, jaké aktivity **nejčastěji** děti ve volném čase provozují. Skupina dětí mladšího i staršího školního věku je nejčastěji ve sportovním oddílu nebo venku s kamarády. Z tabulky 4 vyplývá, že sportovní oddíl navštěvuje dvojnásobný počet dětí staršího školního věku.

Graf 3 – Nejčastější volnočasové aktivity

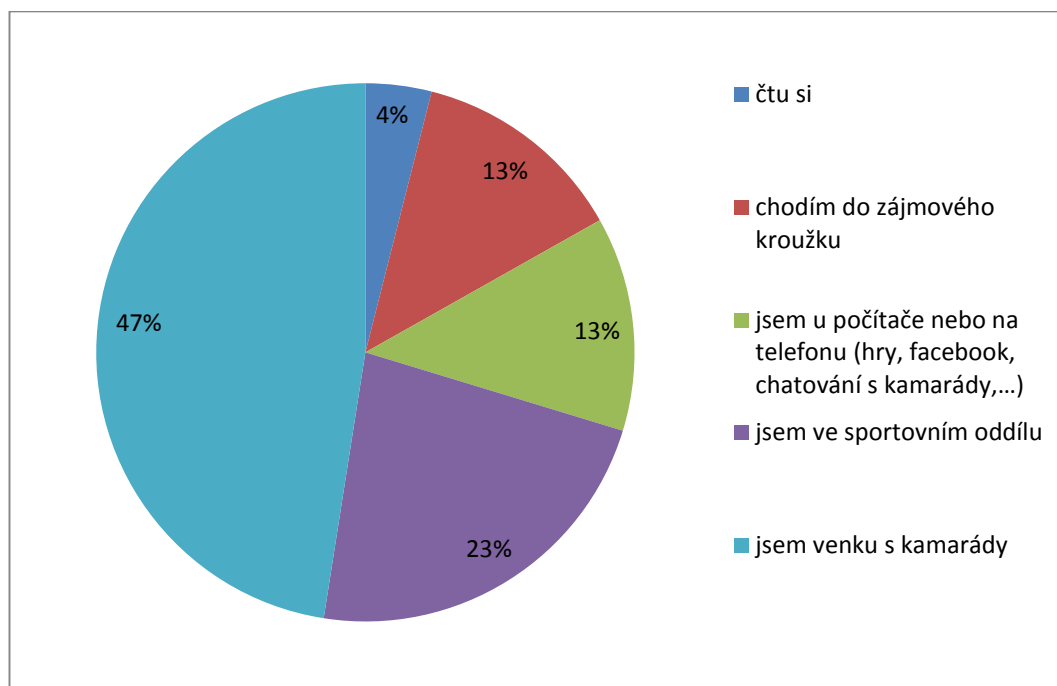
Z výzkumu realizovaného Národním institutem dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy však vyplynulo, že děti staršího školního věku postupně opouštějí činnost v kroužcích a oddílech a svůj čas tráví individuálně a to buď s kamarády, nebo u počítače a televize. V našem případě sice nejvíce dětí tráví čas pobytem venku s kamarády, ale na 2. stupni více než 20% dětí chodí do sportovního oddílu. Při vyhodnocení bylo zjištěno, že se jednalo především o dívky.

Tabulka 4 – Nejčastější volnočasové aktivity

	Absolutní četnost	Relativní četnost
čtu si	8	7,92%
1.-5. třída	4	3,96%
6.-9. třída	4	3,96%
dívám se na televizi	6	5,94%
1.-5. třída	4	3,96%
6.-9. třída	2	1,98%
chodím do zájmového kroužku	9	8,91%
1.-5. třída	6	5,94%
6.-9. třída	3	2,97%
jsem u počítače nebo na telefonu (hry, facebook, chatování s kamarády,...)	12	11,88%
1.-5. třída	7	6,93%
6.-9. třída	5	4,95%
jsem ve sportovním oddílu	31	30,69%
1.-5. třída	10	9,90%
6.-9. třída	21	20,79%
jsem venku s kamarády	35	34,65%
1.-5. třída	19	18,81%
6.-9. třída	16	15,84%
Celkový součet	101	100,00%

Podobně byla položena **otázka č. 5**, ale děti měly odpovědět, čemu se věnují **nejraději**, co je nejméně baví. Pro děti je nejoblíbenější činností být venku s kamarády, a to především pro děti mladšího školního věku. Ve skupině staršího školního věku je stejně oblíbený pobyt s kamarády jako návštěva sportovního oddílu. V našem případě se jednalo o děti, které uváděly v dotazníku především aerobic a jezdectví, jednalo se tedy o dívky.

Graf 4 – Nejoblíbenější volnočasové aktivity

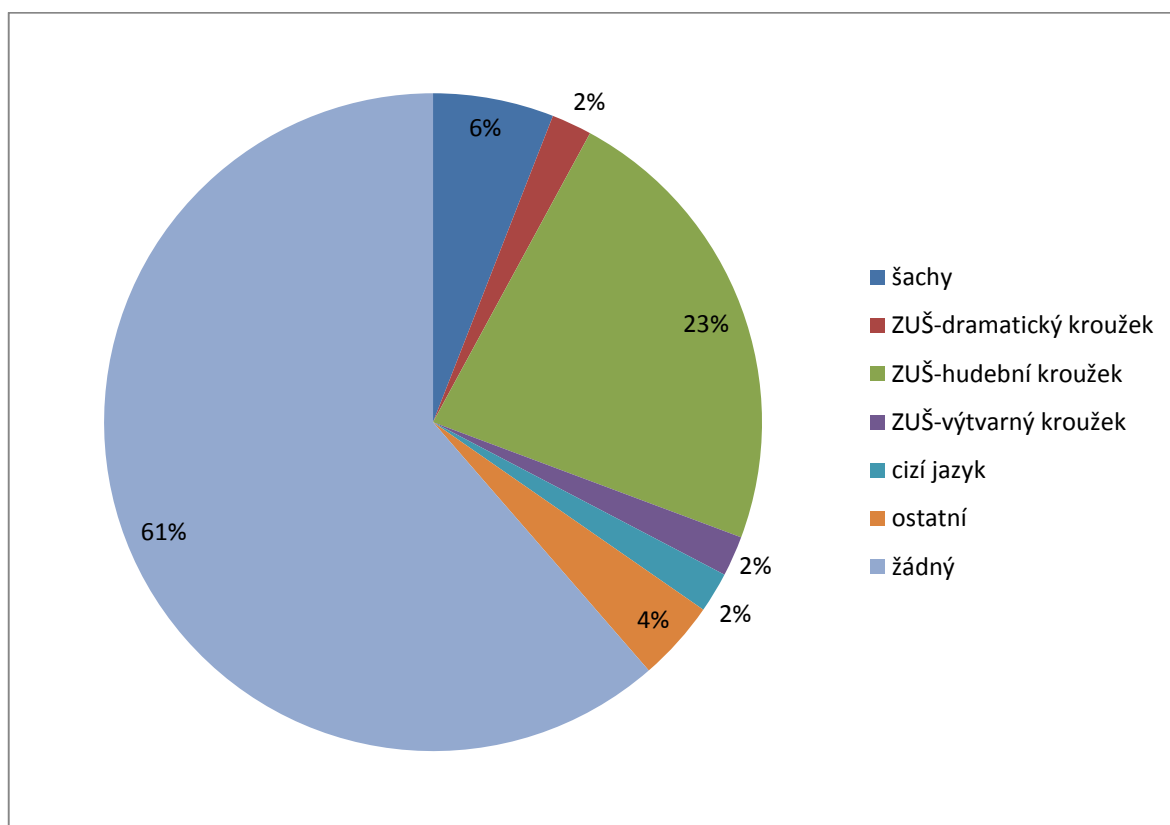

Tabulka 5 – Nejoblíbenější volnočasové aktivity

	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost
čtu si	4	3,96%
1.-5. třída	3	2,97%
6.-9. třída	1	0,99%
chodím do zájmového kroužku	13	12,87%
1.-5. třída	7	6,93%
6.-9. třída	6	5,94%
jsem u počítače nebo na telefonu (hry, facebook, chatování s kamarády,...)	13	12,87%
1.-5. třída	7	6,93%
6.-9. třída	6	5,94%
jsem ve sportovním oddílu	23	22,77%
1.-5. třída	4	3,96%
6.-9. třída	19	18,81%
jsem venku s kamarády	48	47,52%
1.-5. třída	29	28,71%
6.-9. třída	19	18,81%
Celkový součet	101	100,00%

Otázka č. 6 zjišťovala strukturu zájmu u dětí navštěvující zájmový kroužek, **otázka č. 7** strukturu sportů u dětí, které chodí do sportovního oddílu. Některé zájmové kroužky a sportovní oddíly jsem vzhledem k tomu, že byly uvedeny jen jedním respondentem, shrnula do kategorie ostatní. Sem patřila například keramika, modelářství, vědecký kroužek. Ze sportovních kroužků jsem kategorii ostatní použila pro streetdance, tenis, sokol, orientáček, horolezecký, házená, břišní tance, lyžování, judo, hokej a basketbal, které byly rozněž uvedeny vždy pouze jedním respondentem.

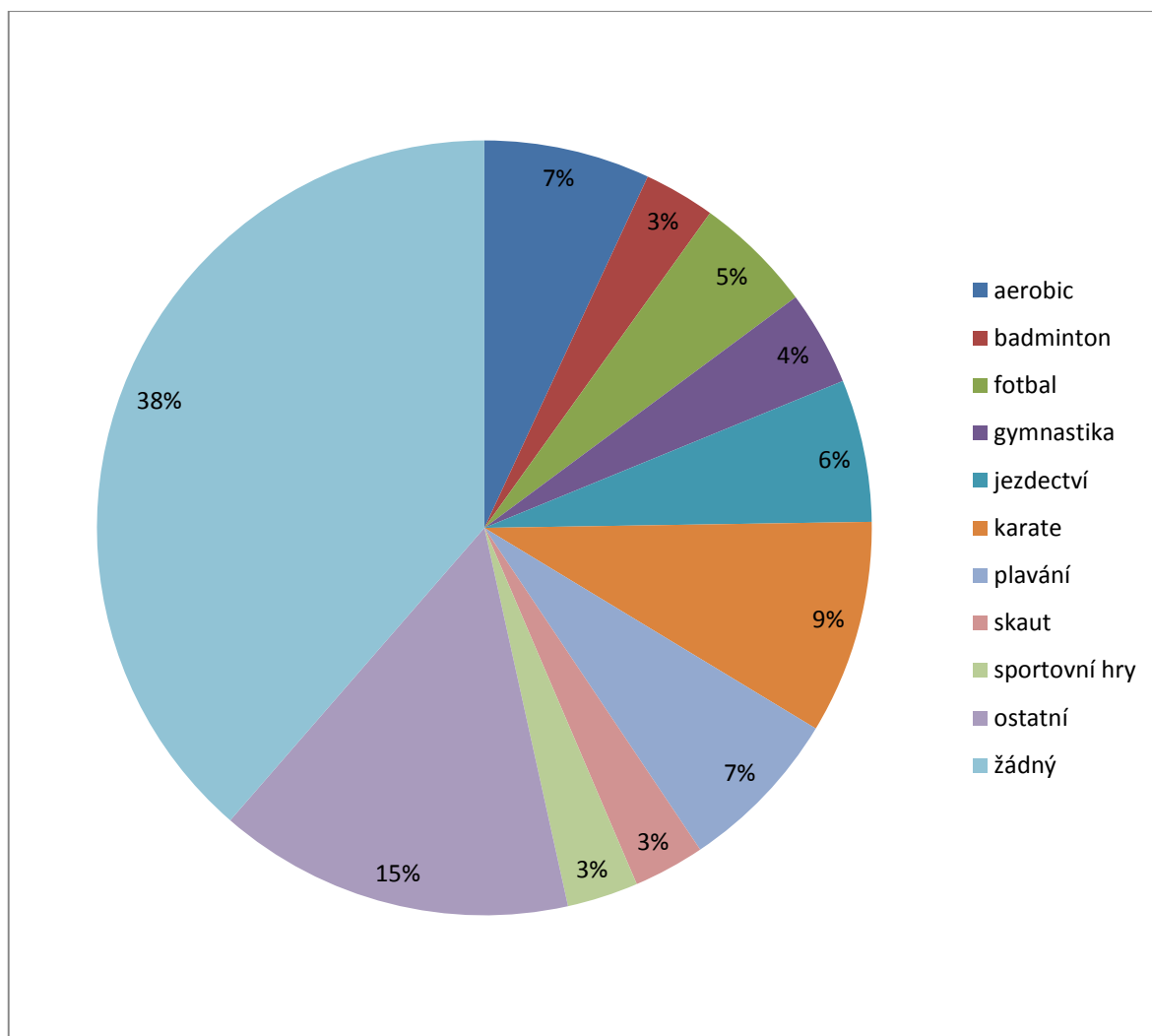
Graf 5 - Struktura zájmových kroužků

Graf 6 - Struktura sportovních kroužků

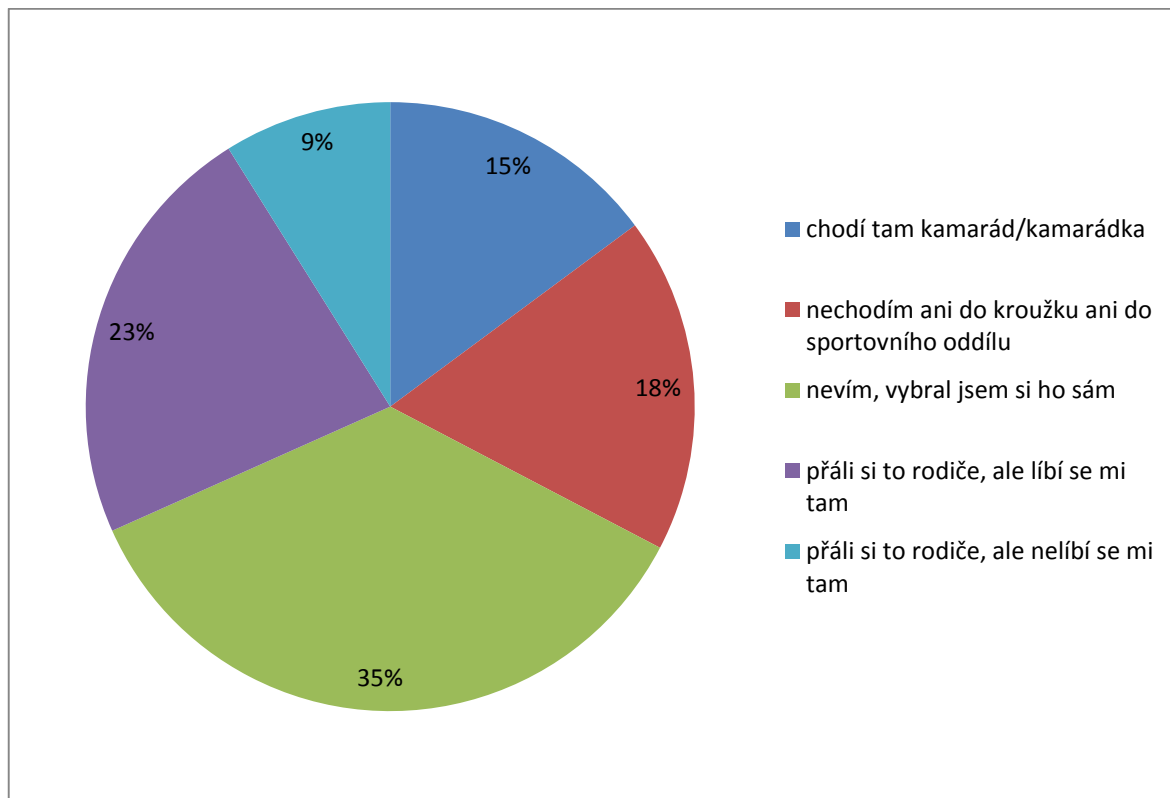
Zajímavým zjištěním bylo, kolik dětí se věnuje jízdě na koni. Šlo především o dívky staršího školního věku. Dívky staršího školního věku více preferovaly aktivity, při kterých mohly být ve společnosti svých kamarádek a navzájem se zřejmě inspirují a vyhledávají společné zájmy. Kromě jezdeckví to byla mezi staršími dívkami ještě aerobic a gymnastika. Dívky doplnily z vlastní iniciativy i název klubu a bylo překvapující, že téměř všechny chodí do stejného oddílu. U chlapců tento jev nebyl zaznamenán. Toto se ukazuje i dle Janošové (2008, s. 144), která uvádí, že chlapci mladšího a středního školního věku tráví svými nejoblíbenějšími činnostmi více času o samotě, dívky spíše ve společnosti kamarádek.

Graf 6 – Struktura sportovních kroužků

Otázka č. 8 měla zjistit důvod, proč si děti uvedené zájmový kroužek nebo sportovní oddíl vybraly. Nejvíce dětí si neuvědomuje důvod nebo je důvodem přání rodičů.

Graf 7 – Důvod výběru volnočasové aktivity

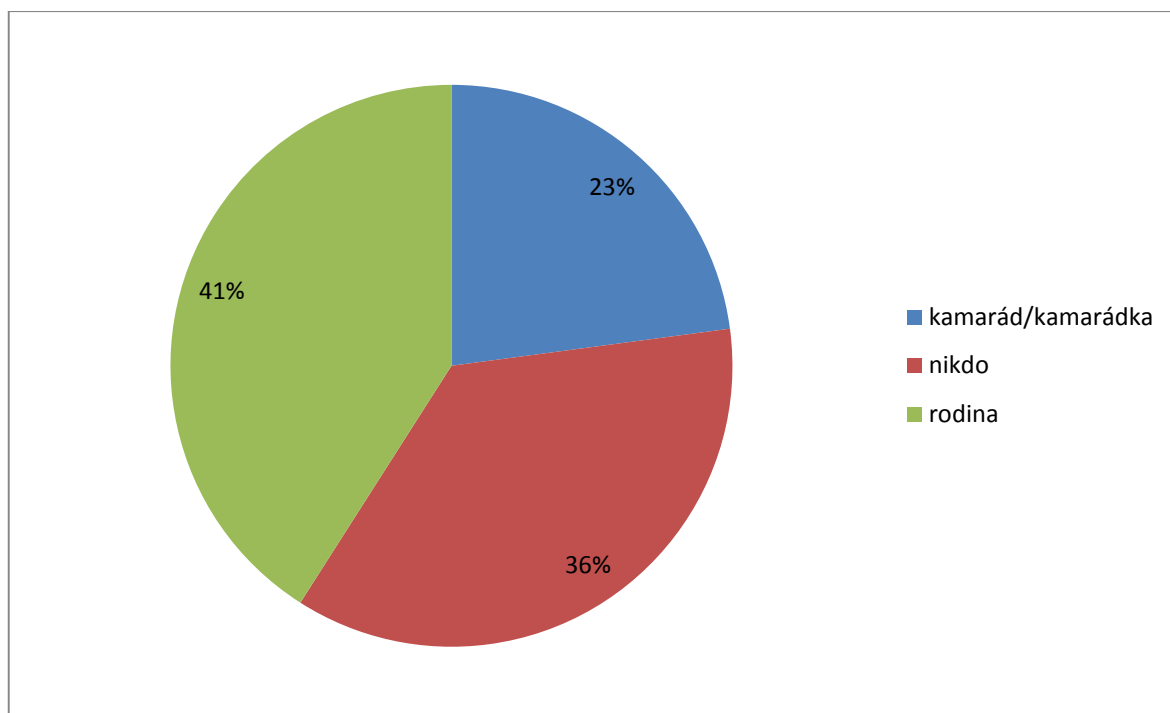

Tabulka 6 – Důvod výběru volnočasové aktivity

	Absolutní četnost	Relativní četnost
chodí tam kamarád/kamarádka	15	14,85%
1.-5. třída	8	7,92%
6.-9. třída	7	6,93%
nechodím ani do kroužku ani do sportovního oddílu	18	17,82%
1.-5. třída	8	7,92%
6.-9. třída	10	9,90%
nevím, vybral jsem si ho sám	36	35,64%
1.-5. třída	16	15,84%
6.-9. třída	20	19,80%
přáli si to rodiče, ale líbí se mi tam	23	22,77%
1.-5. třída	9	8,91%
6.-9. třída	14	13,86%
přáli si to rodiče, ale nelíbí se mi tam	9	8,91%
1.-5. třída	9	8,91%
Celkový součet	101	100,00%

V otázce č. 9 hledáme odpověď na to, kdo děti při výběru jejich volnočasových aktivit nejvíc ovlivní. K podobným výsledkům dospěl i již zmiňovaný výzkum v rámci projektu Klíče pro život, který byl realizovaný Národním institutem dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vyplynulo. Předpoklad byl, že kamarádi mají velkou moc v ovlivňování způsobu chování a postojů a výběru volnočasových aktivit. Z odpovědí dětí však toto nebylo patrné a vysvětlením bylo, že samotné děti si tento skutečný vliv ostatních vrstevníků vůbec neuvědomovaly. Rovněž dle struktury sportovních kroužků je vidět, že děti, především dívky staršího školního věku jsou ve sledované škole svými vrstevníky velmi ovlivněny.

Graf 8 – Vliv na výběr volnočasové aktivity

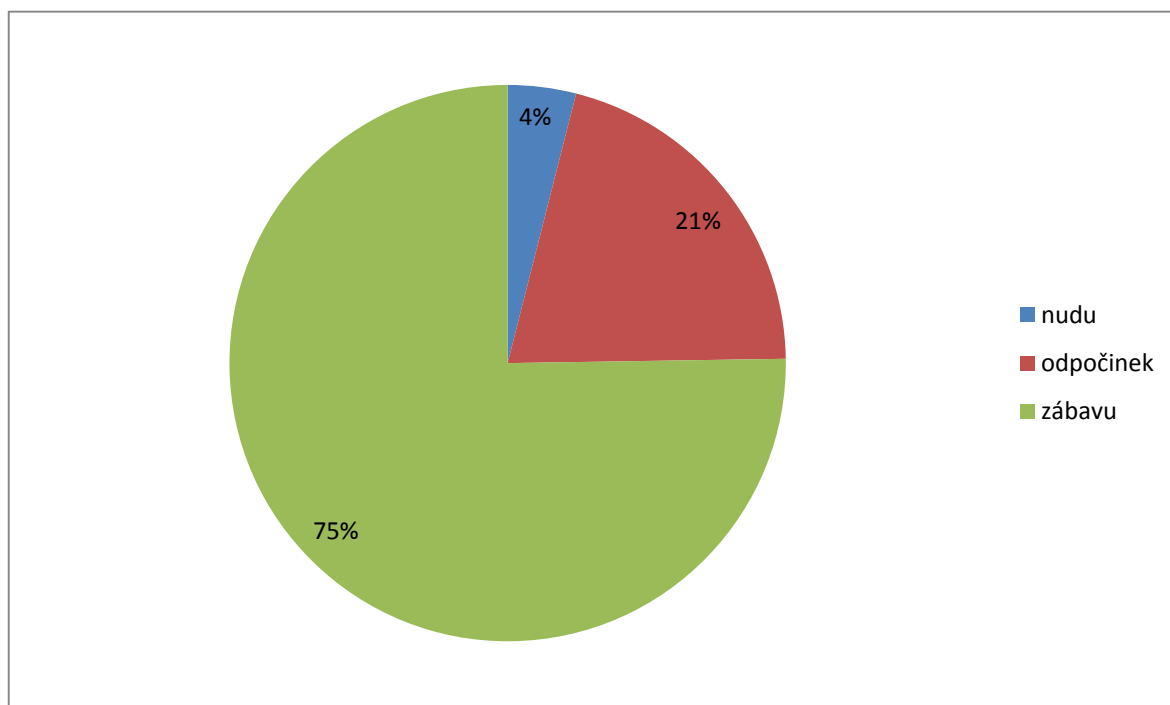

Tabulka 7 – Vliv na výběr volnočasové aktivity

	Absolutní četnost	Relativní četnost
kamarád/kamarádka	19	18,81%
1.-5. třída	10	9,90%
6.-9. třída	9	8,91%
nechodím ani do kroužku ani do sportovního oddílu	18	17,82%
1.-5. třída	9	8,91%
6.-9. třída	9	8,91%
nikdo	30	29,70%
1.-5. třída	10	9,90%
6.-9. třída	20	19,80%
rodina	34	33,66%
1.-5. třída	21	20,79%
6.-9. třída	13	12,87%
Celkový součet	101	100,00%

V **10. otázce** děti odpovídaly na otázku, co pro ně znamená volný čas. Velká většina dětí mladšího i staršího školního věku má tento čas spojen se zábavou, pro několik mladších žáků je však spojen s nudou. Žádné z dětí staršího školního věku nudu neuvvedlo.

Graf 9 – Co pro mě znamená volný čas

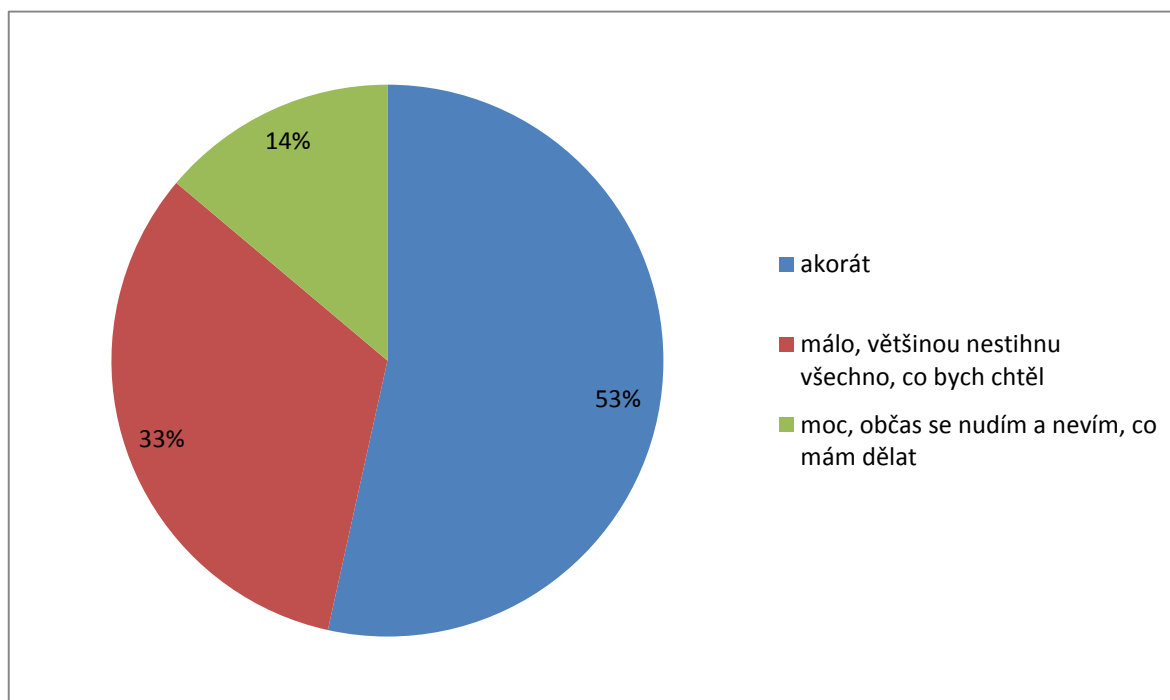

Tabulka 8 – Co pro mě znamená volný čas

	Absolutní četnost	Relativní četnost
nudu	4	3,96%
1.-5. třída	4	3,96%
odpočinek	21	20,79%
1.-5. třída	13	12,87%
6.-9. třída	8	7,92%
zábavu	76	75,25%
1.-5. třída	33	32,67%
6.-9. třída	43	42,57%
Celkový součet	101	100,00%

Na **11. otázku**, zda mají dostatek volného času, většina respondentů odpověděla, že volný čas považuje za dostačující, ale existuje i významný počet dětí v obou věkových skupinách, kterým připadá, že nestihnou vše, co by chtěly. Při vyhodnocování mě zaujalo, že děti, které nemají žádné pravidelné zájmové kroužky a nechodí do sportovního oddílu, uvedly v dotazníku, že volného času mají nedostatek. Naopak dětem s množstvím volnočasových aktivit připadalo, že volného času mají akorát. Nudu uváděli výhradně ti, kteří nemají žádný zájem ani sportovní aktivitu.

Graf 10 – Množství volného času

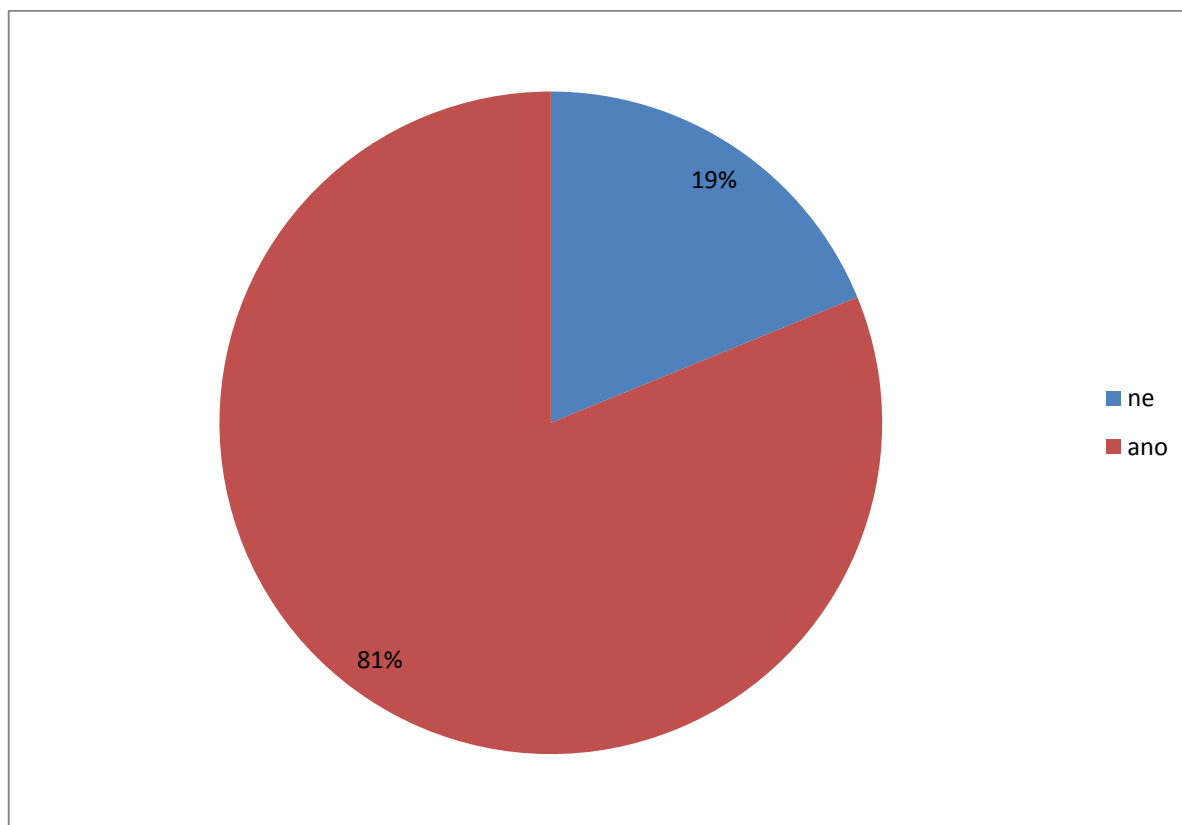

Tabulka 9 – Množství volného času

	Absolutní četnost	Relativní četnost
akorát	54	53,47%
1.-5. třída	27	26,73%
6.-9. třída	27	26,73%
málo, většinou nestihnu všechno, co bych chtěl	33	32,67%
1.-5. třída	17	16,83%
6.-9. třída	16	15,84%
moc, občas se nudím a nevím, co mám dělat	14	13,86%
1.-5. třída	6	5,94%
6.-9. třída	8	7,92%
Celkový součet	101	100,00%

Odpovědi na 12. otázku byly výrazně ve prospěch toho, že děti jsou v tom, co dělají ve volném čase podporovány svými rodiči. Některé děti do dotazníku připsaly odpověď „jak kdy“, což zřejmě souvisí s tím, o jakou volnočasovou aktivitu se jedná.

Graf 11 – Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách

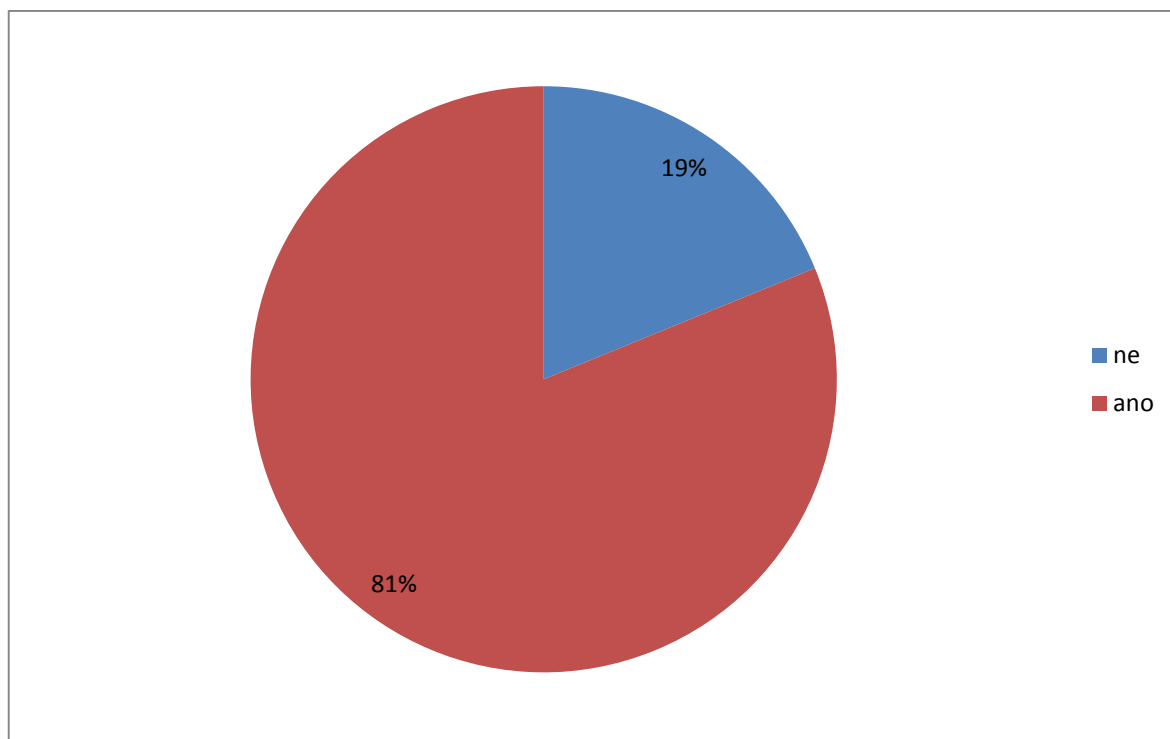

Tabulka 10 - Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	19	18,81%
1.-5. třída	14	13,86%
6.-9. třída	5	4,95%
ano	82	81,19%
1.-5. třída	36	35,64%
6.-9. třída	46	45,54%
Celkový součet	101	100,00%

Poslední 3 otázky se týkaly sociálních sítí, internetu a komunikaci. Překvapivě jsem zjistila, že velké množství malých dětí používá Facebook, a to dokonce každý den. Důvodem, proč si založily účet na sociální síti, děti mladšího školního věku uvedly jako to, že ho má i kamarád. U dětí staršího školního věku jde především o to, že je baví s kamarády chatovat a sdílet informace.

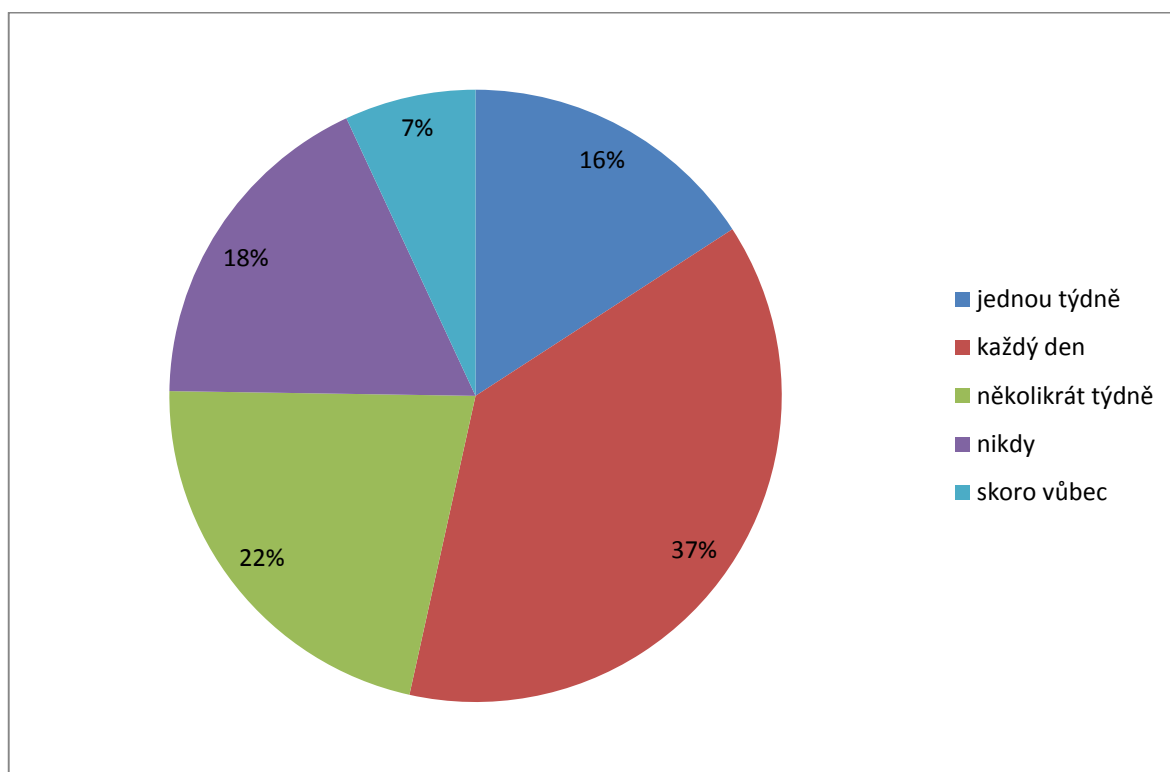
Graf 12 – Využívání sociálních sítí

Tabulka 11 – Využívání sociálních sítí

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	19	18,81%
1.-5. třída	15	14,85%
6.-9. třída	4	3,96%
ano	82	81,19%
1.-5. třída	35	34,65%
6.-9. třída	47	46,53%
Celkový součet	101	100,00%

Graf 13- Četnost návštěv sociálních sítí

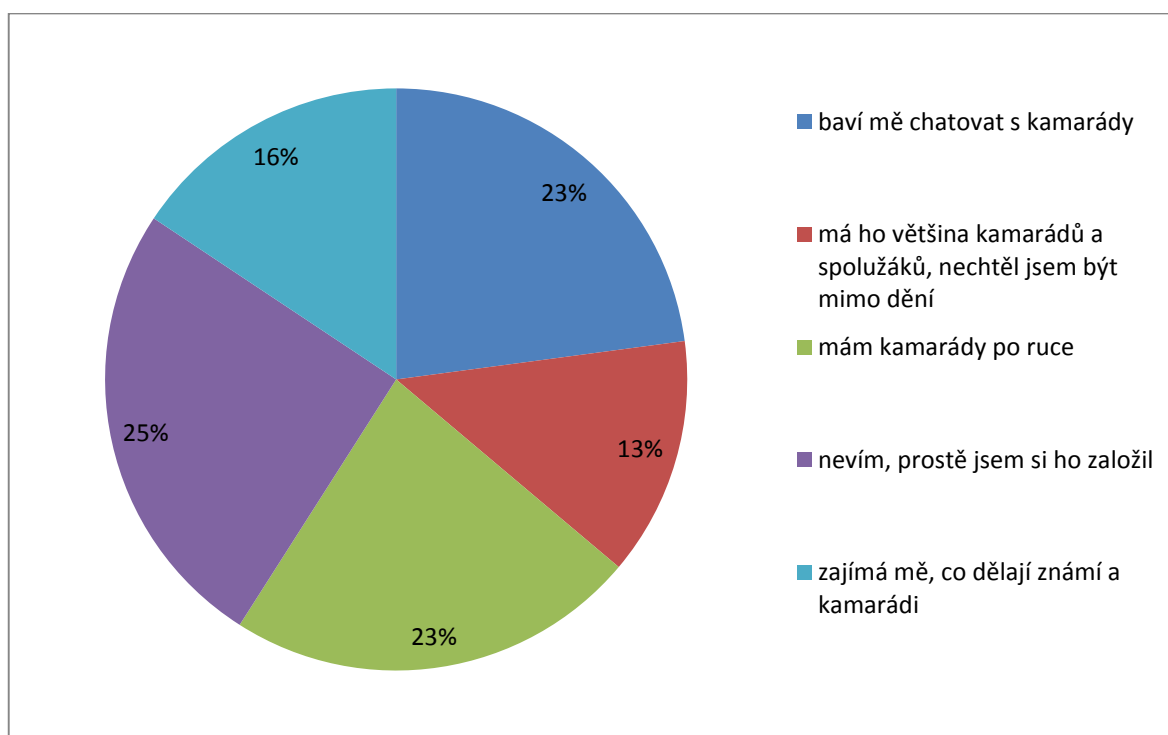

Tabulka 12 – Četnost návštěv sociálních sítí

	Absolutní četnost	Relativní četnost
jednou týdně	16	15,84%
1.-5. třída	8	7,92%
6.-9. třída	8	7,92%
každý den	38	37,62%
1.-5. třída	11	10,89%
6.-9. třída	27	26,73%
několikrát týdně	22	21,78%
1.-5. třída	11	10,89%
6.-9. třída	11	10,89%
nikdy	18	17,82%
1.-5. třída	14	13,86%
6.-9. třída	4	3,96%
skoro vůbec	7	6,93%
1.-5. třída	6	5,94%
6.-9. třída	1	0,99%
Celkový součet	101	100,00%

V poslední, **15. otázce**, bylo zjištěno, že většina dětí využívá Facebook pro komunikaci nebo ani neví, proč si ho vlastně založily. Nejvíce dětí mladšího školního věku uvedla, že důvodem je to, že nechtěly být mimo dění, a že ho mají jejich kamarádi.

Graf 14 - Důvody návštěvy sociálních sítí

Tabulka 13 – Důvody návštěvy sociálních sítí

	Absolutní četnost	Relativní četnost
baví mě chatovat s kamarády	19	18,81%
1.-5. třídy	5	4,95%
6.-9. třídy	14	13,86%
má ho většina kamarádů a spolužáků, nechťel jsem být mimo dění	11	10,89%
1.-5. třídy	10	9,90%
6.-9. třídy	1	0,99%
mám kamarády po ruce	19	18,81%
1.-5. třídy	8	7,92%
6.-9. třídy	11	10,89%
nevím, prostě jsem si ho založil	21	20,79%
1.-5. třídy	9	8,91%
6.-9. třídy	12	11,88%
zajímá mě, co dělají známí a kamarádi	13	12,87%
1.-5. třídy	4	3,96%
6.-9. třídy	9	8,91%
nevyužívám	18	17,82%
1.-5. třídy	14	13,86%
6.-9. třídy	4	3,96%
Celkový součet	101	100,00%

Abychom mohli ověřit stanovené hypotézy, je nutné provést výpočty a poté přijmout nebo odmítnout nulové hypotézy.

H1

Děti staršího školního věku preferují trávení volného času s vrstevníky před individuálními aktivitami nebo rodinnými.

H01

Není rozdíl v preferenci volnočasových aktivit s vrstevníky mezi dětmi mladšího a staršího školního věku.

Nejprve jsme vytvořili tabulku a vyplnili očekávané a pozorované četnosti pro mladší i starší školní věk.

	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	P - O	(P - O) ²	(P - O) ² / O
s kamarády	36	17	19	361	21,235
s rodinou	10	17	-7	49	2,882
sám	4	17	-13	169	9,941
Celkem	50				34,059

	Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	P - O	(P - O) ²	(P - O) ² / O
s kamarády	36	17	19	361	21,235
s rodinou	12	17	-5	25	1,471
sám	3	17	-14	196	11,529
Celkem	51				34,235

Vypočítali jsme testové kritérium pro starší školní věk $\chi^2_{0,01} = 32,235$

Stupeň volnosti 2

Zvolená hladina významnosti 0,01

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,01}(2) = 9,210$

Vzhledem k tomu, že i u dětí mladšího školního věku je hodnota vyšší než testové kritérium, **můžeme konstatovat, že dosažená hodnota je u obou skupin vyšší než testové kri-**

térium a proto musíme odmítnout nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

H2

Četnost sportovních aktivit u dětí staršího školního věku je vyšší než u dětí mladšího školního věku.

H02

Není rozdíl v četnosti sportovních aktivit mezi dětmi mladšího a staršího školního věku.

		Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	P - O	(P - O) ²	(P - O) ² / O
1.-5. třídy	Sport ANO	29	25	4	16	0,640
1.-5. třídy	Sport NE	21	25	-4	16	0,640
6.-9. třídy	Sport ANO	33	25	8	64	2,560
6.-9. třídy	Sport NE	18	25	-7	49	1,960
Celkem		101				5,800

Vypočítali jsme testové kritérium $\chi^2_{0,01} = 5,8$

Stupeň volnosti 3

Zvolená hladina významnosti 0,01

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,01}(2) = 11,341$

Můžeme konstatovat, že dosažená hodnota je nižší než testové kritérium a proto musíme přijmout nulovou hypotézu a odmítnout hypotézu alternativní.

H3

Děti staršího školního věku jsou ve výběru aktivit ovlivněni svými vrstevníky více, než děti mladšího školního věku.

H03

Není rozdíl mezi vlivem vrstevníků na děti mladšího a staršího školního věku.

		Pozorovaná četnost	Očekávaná četnost	P - O	(P - O) ²	(P - O) ² / O
1.-5. třídy	kamarád	10	14	-4	16	1,143
1.-5. třídy	nikdo	10	14	-4	16	1,143
1.-5. třídy	rodina	21	14	7	49	3,500
6.-9. třídy	kamarád	9	14	-5	25	1,786
6.-9. třídy	nikdo	20	14	6	36	2,571
6.-9. třídy	rodina	13	14	-1	1	0,071
Celkem		83				10,214

Vypočítali jsme testové kritérium $\chi^2_{0,01} = 10,214$

Stupeň volnosti 5

Zvolená hladina významnosti 0,01

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,01}(2) = 15,086$

Můžeme konstatovat, že dosažená hodnota je nižší než testové kritérium a proto musíme přijmout nulovou hypotézu a odmítnout hypotézu alternativní.

4.2 Shrnutí výzkumu

Můžeme potvrdit, že děti mladšího i staršího školního věku preferují výrazně společnost kamarádů a není rozdíl v preferenci volnočasových aktivit s vrstevníky mezi dětmi mladšího a staršího školního věku. Děti mladšího i staršího školního věku jsou nejčastěji ve sportovním oddílu nebo venku s kamarády.

V našem případě sice nejvíce dětí tráví čas pobytem venku s kamarády, ale na druhém stupni je návštěva sportovního oddílu uvedena i hned jako druhá nejoblíbenější aktivita těsně za pobytem venku s kamarády. V našem případě se jednalo o děti, které uváděly v dotazníku především aerobic a jezdeckví, tedy o dívky staršího školního věku. Dívky staršího školního věku více preferovaly aktivity, při kterých mohly být ve společnosti svých kamarádek a navzájem se zřejmě inspirují a vyhledávají společné zájmy. Doplnily z vlastní iniciativy i název klubu a bylo zajímavé, že téměř všechny chodí do stejného oddílu. U chlapců tento jev nebyl zaznamenán. Nebylo patrné, že by kroužky a sport navštěvovali společně a preferují spíše pobyt venku nebo o samotě, kdy komunikují prostřednictvím sociálních sítí. Toto se ukazuje i dle Janošové (2008, s. 144), která uvádí, že chlapci

mladšího a středního školního věku tráví svými nejoblíbenějšími činnostmi více času o samotě, dívky spíše ve společnosti kamarádek. Není rozdíl v četnosti sportovních aktivit mezi dětmi mladšího a staršího školního věku, ale u starších dětí jsou více specializované.

Děti, které nemají žádné pravidelné zájmové kroužky a nechodí do sportovního oddílu, uvedly v dotazníku, že volného času mají nedostatek. Naopak dětem s množstvím volnočasových aktivit připadalo, že volného času mají akorát. Nudu uváděli výhradně ti, kteří nemají žádný zájem ani sportovní aktivitu.

Z výzkumu vyplynulo, že kamarádi mají na děti velkou moc a ovlivňují jejich postoje a zájmy. Internet dnešní děti přijímají s naprostou samozřejmostí a komunikují jeho prostřednictvím i ti mladší, někteří dokonce každý den. Důvodem pro založení účtu na sociální síti je pro děti mladšího školního to, že ho mají kamarádi. U dětí staršího školního věku jde především o to, že je baví s kamarády chatovat a sdílet informace.

ZÁVĚR

Každý člověk se vyvíjí a zároveň se vyvíjí i naše společnost. S modernizací se objevují nové technologie a postupně budou některé aktivity, které vyplňovaly volný čas nahrazeny jinými. Důležité je při výchově v rodině i ve škole děti inspirovat, být jim vzorem a vytvářet takové podmínky, které umožní trávit čas smysluplně a přitom zajímavě a atraktivně. Výchova dětí ke smysluplnému využívání volného času funguje jako prevence před vznikem negativních jevů a nežádoucího chování. To, jakým způsobem volný čas trávíme, vytváří a ovlivňuje náš životní styl. Jedním z nejdůležitějších činitelů na utváření postoje k volnému času a jeho vhodnému naplnění je rodina. Přesto, že od určitého věku děti preferují společnost vrstevníků a mohou být na nějakou dobu ovlivněny jinými vzory, je vliv rodiny zásadní a nenahraditelný. Snaha rozvinout aktivitu dětí by měla začít v mladším školním věku, protože z výzkumu bylo jasně patrné, že děti, které jsou aktivnější, jsou ve volném čase spokojenější a nezažívají nudu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČÁP, Jan, Jiří MAREŠ, 2001. *Psychologie pro učitele*. vyd. 1. Praha: Portál, 655 s. ISBN 80-7178-463-X.

FÜRST, Maria, 1997. *Psychologie: Včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 263 s. ISBN 80-7198-199-0.

GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2003. *Pedagogika volného času*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 105 s. ISBN 80-7290-128-1

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: Trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál, 240 s. ISBN 978-80-262-0030-7.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

HOFBAUER, Břetislav, 2010. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 164 s. ISBN 978-80-7394-240-3

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANOŠOVÁ, Pavlína, 2008. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing, 285 s. ISBN 978-80-247-2284-9.

KOHOUTEK, Rudolf, 2006. *Úvod do psychologie, psychologie osobnosti a zdraví žáka*. MU Brno, 167 s. ISBN 80-210-4077-7.

KOLEKTIV AUTORŮ, 2012. *Děti v ringu dnešního světa. Hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 98 s. ISBN 978-80-87449-24-0.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2009. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 278 s. ISBN 978-80-7367-568-4.

LANGMEIER, Josef, Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.

PÁVKOVÁ, Jiřina, 2002. *Pedagogika volného času*. vyd. 3. Praha: Portál, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina et al., 2008. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 224 s. ISBN 978-80-7367-423-6.

PRŮCHA, Jan, 2001. *Pedagogický slovník*. 3., rozšířené a přepracované vydání Praha: Portál, 322 s. ISBN 80-7178-579-2.

ŘÍČAN, Pavel, 2004. *Cesta životem*. Praha: Portál, 390 s. ISBN 80-7178-829-5.

SAK, Petr a Karolína SAKOVÁ, 2004. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. vyd. 1. Praha: Svoboda Servis, 240 s. ISBN 80-86320-33-2.

TRPIŠOVSKÁ, Daniela, Marie VACÍNOVÁ, 2006. *Ontogenetická psychologie*. Praha: Národní pedagogická knihovna Komenského, 103 s. ISBN 80-7044-792-3.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 430 s. ISBN 80-246-1074-4

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie. Dětsví a dospívání*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1

VÁŽANSKÝ, Mojmir, 2001. *Základy pedagogiky volného času*. 2. upravené a doplněné. Brno: Typia. ISBN 80-86384-00-4.

<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1157352599.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

např. například

χ^2 testové kritérium

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Věk a pohlaví respondentů.....	40
Graf 2 – S kým jsem ve volném čase nejraději.....	41
Graf 3 – Nejčastější volnočasové aktivity.....	42
Graf 4 – Nejoblíbenější volnočasové aktivity.....	44
Graf 5 – Struktura zájmových kroužků.....	45
Graf 6 – Struktura sportovních kroužků.....	46
Graf 7 – Důvod výběru volnočasové aktivity.....	47
Graf 8 – Vliv na výběr volnočasové aktivity.....	48
Graf 9 – Co pro mě znamená volný čas.....	49
Graf 10 – Množství volného času.....	50
Graf 11 – Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách.....	51
Graf 12 – Využívání sociálních sítí.....	52
Graf 13 – Četnost návštěv sociálních sítí.....	53
Graf 14 – Důvody návštěv sociálních sítí.....	54

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Rozdělení podle věku.....	39
Tabulka 2 - Pohlaví respondentů.....	39
Tabulka 2.1. - Věk a pohlaví respondentů.....	40
Tabulka 3 - S kým jsem ve volném čase nejraději.....	41
Tabulka 4 - Nejčastější volnočasové aktivity.....	43
Tabulka 5 – Nejoblíbenější volnočasové aktivity.....	44
Tabulka 6 – Důvod výběru volnočasové aktivity.....	47
Tabulka 7 – Vliv na výběr volnočasové aktivity.....	49
Tabulka 8 – Význam volného času.....	50
Tabulka 9 – Co pro mě znamená volný čas.....	51
Tabulka 10 – Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách.....	52
Tabulka 11 – Využívání sociálních sítí.....	53
Tabulka 12 – Četnost návštěv sociálních sítí.....	54
Tabulka 13 – Důvody návštěv sociálních sítí.....	55

SEZNAM PŘÍLOH

PI - DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí žáci, studuji na Univerzitě Tomáše Bati obor Sociální pedagogika. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění krátkého, anonymního dotazníku, týkající se volného času dětí školního věku. Získaná data budou sloužit pouze pro účely bakalářské práce. Zakroužkuj jednu odpověď, která nejvíce odpovídá skutečnosti. Děkuji za Váš čas a ochotu. Ivona Kalupová

1. Jsem žák

- a) 1.-5. třídy
- b) 6.-9. třídy

2. Jsem

- a) chlapec
- b) dívka

3. Ve volném čase jsem nejraději

- a) sám
- b) s kamarády
- c) s rodinou

4. Čemu se ve volném čase věnuješ nejčastěji?

- a) chodím do zájmového kroužku
- b) jsem ve sportovním oddílu
- c) dívám se na televizi
- d) jsem u počítače nebo na telefonu (hry, facebook, chatování s kamarády,...)
- e) jsem venku s kamarády
- f) čtu si
- g) nevyhovuje žádná odpověď, zkus napsat čemu.....

5. Čemu se ve volném čase věnuješ nejraději? Co tě opravdu nejvíc baví?

- a) chodím do zájmového kroužku
- b) jsem ve sportovním oddílu
- c) dívám se na televizi
- d) jsem u počítače nebo na telefonu (hry, facebook, chatování s kamarády,...)
- e) jsem venku s kamarády
- f) čtu si
- g) nevyhovuje žádná odpověď, zkus napsat čemu

6. Pokud navštěvuješ zájmový kroužek, napiš jaký

.....

7. Pokud chodíš do sportovního oddílu, napiš do jakého

.....

8. Pokud navštěvuješ zájmový kroužek nebo sportovní oddíl, proč sis ho vybral?

- a) chodí tam kamarád/kamarádka
- b) přáli si to rodiče, ale líbí se mi tam
- c) přáli si to rodiče, ale nelíbí se mi tam
- d) nevím, vybral jsem si ho sám
- e) nechodím ani do kroužku ani do sportovního oddílu
- f) jiný důvod, napiš jaký

9. Pokud navštěvuješ zájmový kroužek nebo sportovní oddíl, kdo ti to poradil nebo doporučil?

- a) kamarád/kamarádka
- b) rodina
- c) učitel nebo vychovatel
- d) nikdo
- e) nechodím ani do kroužku ani do sportovního oddílu
- f) někdo jiný, napiš kdo

10. Volný čas pro mě znamená

- a) zábavu
- b) odpočinek
- c) osamělost
- d) nudu

11. Volného času mám

- a) málo, většinou nestihnu všechno, co bych chtěl
- b) moc, občas se nudím a nevím, co mám dělat
- c) akorát

12. Rodiče mě podporují v tom, co dělám ve volném čase

- a) ano
- b) ne

13. Využíváš některou ze sociálních sítí (např. Facebook, Twitter, YouTube)

- a) ano
- b) ne

14. Jak často?

- a) každý den
- b) několikrát týdně
- c) jednou týdně
- d) skoro vůbec
- e) nikdy

15. Pokud ano, proč ses rozhodl založit si profil na sociální síti?

- a) má ho většina kamarádů a spolužáků, nechtěl jsem být mimo dění
- b) zajímá mě, co dělají známí a kamarádi
- c) baví mě chatovat s kamarády
- d) mám kamarády po ruce
- e) nevím, prostě jsem si ho založil